

Sammanfattning

I betänkandet behandlas Riksdagens revisorers förslag angående producentansvarets betydelse i avfallshanteringen jämte tre följdmotioner samt 24 motioner från allmänna motionstiden 1999. Utskottet instämmer till stora delar i vad revisorerna anfört och förordar med anledning av revisorernas förslag och överväganden samt ett antal motioner en bred översyn av producentansvaret. Övriga motionsyrkanden avstyrks, dock med anmärkning att de i några fall tillgodosetts genom utskottets ställningstagande. Förslaget till revisorernas granskning av producentansvaret kommer från miljö- och jordbruksutskottet.

I betänkandet finns 15 reservationer och två särskilda yttranden.

Revisorernas förslag

Riksdagens revisorer föreslår i Förslag till riksdagen 1999/2000:RR4

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad revisorerna anfört i avsnitt 2.1 om insamlingssystemet,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad revisorerna anfört i avsnitt 2.2 om de nationella återvinningsmålen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad revisorerna anfört i avsnitt 2.3 om kostnaderna som är förenade med producentansvar för förpackningar,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad revisorerna anfört i avsnitt 2.4 om tillsynen och uppföljningen.

Motionerna

Motioner med anledning av förslaget

1999/2000: MJ13 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en lagreglering kommer till stånd om samrådet mellan kommuner och producenter,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förslag till utökning av producentansvaret så att detta omfattar alla produkter senast år 2005,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att producentansvaret bör utvecklas ytterligare med målsättningar även på regional och lokal nivå,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att standardisering av glasförpackningar krävs för att öka återanvändningsgraden,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att försäljning av produkter som innehåller miljöfarliga ämnen skall likställas med att sprida miljöfarliga ämnen direkt i miljön,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det behövs en ordentlig miljökonsekvensanalys som borde ingå i kravet om en samhällsekonomisk analys av producentansvaret för förpackningsavfall,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att roller och ansvarsfördelning måste klarläggas.

1999/2000:MJ14 av Ester Lindstedt-Staaf (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en bred översyn av producentansvaret.

1999/2000:MJ15 av Harald Nordlund och Lennart Kollmats (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om revisorernas förslag att låta regeringen pröva möjligheten att lagreglera samrådet mellan producenter och kommuner,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att allmänhetens positiva inställning till källsortering värnas och att hushållen ges ekonomiska incitament till en fortsatt källsortering,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en samhällsekonomisk analys av systemet med producentansvar måste mynna ut i eventuella justeringar i avgifter och regelverk så att kostnader tydligt motsvaras av miljövinster,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utöka producentansvaret till att omfatta fler produkter.

Motioner från allmänna motionstiden 1999

1999/2000:MJ234 av Caroline Hagström (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att undersöka hur kontrollmöjligheten av importerat slam som används på våra jordbruksmarker skall verkställas så att intentionerna i miljöbalken följs.

1999/2000:MJ706 av Gudrun Lindvall (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om slam och försiktighetsprincipen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att förhindra att silver anrikas i jorden med slam,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om undersökning och åtgärder för att eliminera de i motionen nämnda metallerna ur slam.

1999/2000:MJ707 av Barbro Feltzing (mp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en utredning för att klarlägga huruvida byggsektorn klarar sitt frivilliga producentansvar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftat producentansvar för byggsektorn.

1999/2000:MJ712 av Barbro Feltzing (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att producenter av aluminiumburkar genom producentansvaret åläggs att återta deformerade och skadade aluminiumburkar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett parallellt returburkssystem upprättas för burkar utan svenskt ursprung,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att producentansvaret även skall gälla återtagande av burkar, som blivit oräknade på grund av att returburksautomat saknas.

1999/2000:MJ714 av Barbro Feltzing (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att uttjänta lädervaror, som är garvade enligt krommetoden, skall klassas som miljöfarligt avfall,

1999/2000:MJ718 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn och skärpning av återvinningsmålen där hänsyn tas till regionala aspekter och långa transportavstånd,

12. att riksdagen begär att regeringen snarast utreder och återkommer med förslag till generellt producentansvar för elektriska och elektroniska produkter,

13. att riksdagen begär att regeringen tar initiativ till en internationell fosforkonvention för att uppmärksamma fosfor som en kritisk resurs,

14. att riksdagen begär att regeringen initierar frågan om fosforhushållning i EU, där en grönbok bör utarbetas,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en strategi för fosforåtervinning,

1999/2000:MJ723 av Per Lager m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag på gränsvärden för, eller hur skatt kan tas ut på kadmium i rötslam i syfte att styra bort det giftiga slammet från åkrarna,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag på erforderliga förändringar i lagstiftningen som understöder systemskiftet för källsorterande va-system och återskapad växtnäingsbalans inom jordbruket.

1999/2000:MJ724 av Rigmor Ahlstedt (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en "skrotbilskampanj" genomförs under år 2000.

1999/2000:MJ726 av Lennart Värmbjörk m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om initiativ för att sanera förorenade områden.

1999/2000:MJ730 av Marianne Jönsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att förhindra att skrotbilar sätts ut i naturen.

1999/2000:MJ731 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en effektiv avfallsstrategi som baseras på följande prioriteringsordning: återanvändning, materialåtervinning, energiutvinning och deponering,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om övergripande riktlinjer för den fortsatta avfallshanteringen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om initiativ för att underlätta inrättande av regionala och kommunala återanvändningsbörser,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör söka andra mer hållbara och miljövänligare vägar för avfallshanteringen än förbränning,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ingen nybyggnation eller kapacitetsutökning av avfallsförbränningsanläggningar skall ske,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skatt på avfallsförbränning,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biologiska behandlingsmetoder och om att regeringen skall återkomma med en plan för utveckling och spridning av biocells- och rötcellsteknik,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att krav skall finnas på en lakvattenbehandling samt att kontroll och analys av lakvatten från deponier skall ske,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att uppdatering av landets soptippar skall ske så snart tekniska landvinningar av betydelse sker,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att myndigheter måste kartlägga alla källor till dioxin och utarbeta strategier för eliminering,

12. att riksdagen hos regeringen begär förslag till utökning av producentansvaret så att detta innefattar alla produkter senast år 2005,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bristande avfallsstatistik,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att källsortering, återlämning av material, pantsystem etc. som riktas till privata konsumenter måste vara enhetliga för återtagningssystem,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att målen för producentansvaret inom byggsektorn noggrant bör följas och att lagstiftning utvecklas om målen ej nås,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen snarast skall redovisa sitt arbete med byggavfallsfrågan,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en strategi för hur den cesiumhaltiga askan skall hanteras snarast tas fram och redovisas,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om import av avfall från andra länder.

1999/2000:MJ738 av Lennart Hedquist (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det föreligger behov av en allsidig utvärdering av miljömässiga och ekonomiska effekter av producentansvaret för förpackningar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om synpunkter att beakta vid revision av EG:s förpackningsdirektiv.

1999/2000:MJ750 av Carina Adolfsson och Lars Wegedal (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bilskrotningspremien.

1999/2000:MJ753 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

13. att riksdagen hos regeringen begär förslag till gränsvärden för hur skatt kan tas ut på kadmium i rötslam i syfte att styra bort det giftiga slammet från åkrama,

14. att riksdagen hos regeringen begär förslag till erforderliga förändringar i lagstiftningen som understöder systemskiftet för källsorterande va-system och återskapad växtnärbalans inom jordbruket,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om slam och försiktighetsprincipen,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att förhindra att silver anrikas i jorden med slam.

1999/2000:MJ755 av Göte Jonsson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kretslopp, källsortering och producentansvar.

1999/2000:MJ766 av Carina Adolfsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en helhetssyn vid sopsortering.

1999/2000:MJ767 av Krister Örnfjäder m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade miljökrav vid demontering och sammanpressning av skrotade fordon.

1999/2000:MJ776 av Åke Sandström m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en höjning av skrotningspremien för bilar.

1999/2000:MJ782 av Reynoldh Furustrand och Laila Bjurling (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ändrad lagstiftning avseende flyttning av fartyg.

1999/2000:MJ784 av Conny Öhman (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av åtgärder för att minska antalet övergivna skrotbilar.

1999/2000:MJ792 av Anita Johansson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utvärdering av producentansvaret för bilar.

1999/2000:N390 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av material- och energibalanser.

1999/2000:T464 av Tuve Skånberg m.fl. (kd) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att öka skrotningspremien till 3 000 kr.

1999/2000:U504 av Dan Ericsson m.fl. (kd) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att miljövarudeklarationer bör införas på fler produkter,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utveckla producentansvaret till fler produktgrupper,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om investeringsbidrag till uppbyggnaden av återvinningsanläggningar, s.k. baklängesfabriker,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att komplettera ekonomiska styrmedel med normgivande lagstiftning vad gäller demonterbarhet, märkning av material och energieffektivitet.

Uppvaktningar m.m.

Utskottet har uppvaktats av representanter för Svenska förpackningsinsamlingen AB och Svensk Kartongåtervinning AB. Utskottet har även genomfört ett studiebesök vid Naturvårdsverket.

Utskottet

En översyn av producentansvaret

Revisorerna

Revisorernas granskning

Riksdagen beslutade år 1994 att bemyndiga regeringen att införa producentansvar för olika produkter. Producentansvar gäller i dag för returpapper, däck, bilar och förpackningar. Revisorerna har avgränsat granskningen till producentansvaret för förpackningar.

Genom att producenterna fick ansvar för att omhänderta förpackningsavfallet förväntades det förpackningsavfall som går till deponi minska, återvin-

ningen öka samt förpackningarna utformas på ett sådant sätt att belastningen på miljön minskade. Kommunernas tidigare monopol att omhänderta hushållsavfallet kom i och med riksdagsbeslutet att delas med producenterna.

Producentansvar för förpackningar har nu funnits i närmare sex år. Någon samlad uppföljning av hur verksamheten utfallit har inte gjorts de senaste åren. Det nuvarande regelsystemet ger producenterna en förhållandevis stor frihet att själva bestämma hur insamlingen skall gå till och hur återvinningsmålen skall uppnås.

För att uppfylla producentansvaret för förpackningar har producenterna gått samman och bildat fem materialbolag som administrerar insamlingen och återvinningen. Materialbolagens verksamhet finansieras genom förpackningsavgifter som betalas till ett dotterbolag, Reparegistret AB (REPA). Producenter som inte är anslutna till REPA måste själva organisera ett insamlingssystem för återvinning av sina förpackningar. De producenter som står utanför materialbolagen har uppskattats till ca 10 %.

Insamlingsystemet

I förordningen (1997:185) om producentansvar för förpackningar anges att producenterna skall tillhandahålla lämpliga insamlingsystem för att underlätta för hushållen och andra att sortera ut förpackningsavfallet. Producenterna skall också samråda med kommunen om insamlingsystemen och informera hushållen om sortering, insamling och borttransport av förpackningarna.

Producenterna har valt ett insamlingsystem som innebär att hushållen skall lämna förpackningar vid utplacerade återvinningsstationer. Andra förbrukare får lämna sina förpackningar vid någon bestämd station i kommunen.

Nedskräpningen vid återvinningsstationerna är inget nytt problem utan konstaterades redan när Naturvårdsverket genomförde sin hittills enda tillsynsuppföljning av systemet (Naturvårdsverket rapport 4518 Producentansvaret – det första steget) år 1996. I revisorernas granskning konstateras att problemen till stora delar kvarstår.

Särskilt allvarligt ser revisorerna på den kritik som många kommuner framfört mot systemet. Kommunikationen med materialbolagen, den nödvändiga informationen till hushållen och driften av återvinningsstationerna framhåller många kommuner som problemområden.

En bra kommunikation mellan producenter och kommuner är nödvändig för en fortsatt utveckling av producentansvaret. Samrådet i förordningen (1997:185) om producentansvar för förpackningar mellan producenter och kommuner infördes just i syfte att förbättra kommunikationen mellan parterna. Revisorerna anser mot bakgrund av iakttagelserna i granskningen och den vikt som flera remissinstanser lagt vid en god kommunikation mellan producenter och kommuner att regeringen bör överväga att lagreglera samrådet.

Revisorerna föreslår att regeringen prövar möjligheten att lagreglera samrådet mellan producenter och kommuner. På så sätt markeras betydelsen av en god kommunikation mellan parterna. De närmare formerna för hur samrådet skall genomföras bör sedan anges i förordningen (1997:185) om produ-

De nationella återvinningsmålen

Revisorerna konstaterar i granskningen att återvinningsmålen för de olika förpackningsfraktionerna har höjts till år 2001. Materialbolagen har inte fått tillfälle att ge sin syn på möjligheten att uppnå de nya målen eller svara på vilka uppoffringar som behövs för att nå de nya målnivåerna. Forskningsunderlaget inom området är begränsat och ger regeringen en dålig vägledning i fråga om den optimala nyttan av höjda insamlings- och återvinningsmål.

I december 1999 återrapporterade Naturvårdsverket ett regeringsuppdrag om miljöeffekterna av producentansvaret. Enligt revisorerna ger Naturvårdsverket i rapporten en mer positiv bild av miljöeffekterna än den bild revisorerna får av det begränsade forskningsunderlaget som verket refererar till i sin rapport. Uppenbarligen är det i dag svårt att följa upp förpackningsavfallens miljöpåverkan. Detta avfall utgör endast en liten del av det totala avfallsflödet i landet.

Regeringen bör ta initiativ till en ökad forskning inom området. Revisorerna anser att regeringen i ökad utsträckning bör utnyttja även andra källor än Naturvårdsverket vid uppföljningen av producentansvaret och miljöeffekterna i syfte att bredda beslutsunderlaget inför nya återvinningsmål.

Revisorerna anser vidare att regeringen bör överväga möjligheten att bryta ned de nationella återvinningsmålen till regional eller lokal nivå. Med lokala mål kunde insamlingen bättre anpassas efter de lokala förutsättningarna att ta hand om olika förpackningsfraktioner.

I revisorernas kommunenkät och vid kommunbesöken framkom att flera kommuner, framför allt glesbygdskommuner, uppfattade det som att producenterna inte tycktes intresserade av att samla in förpackningar i kommuner. När insamlingsmålen nåtts kan en fortsatt insamling bli fördyrande för producenterna. Remissvaret från Förpackningsinsamlingen AB antyder dock att lokala mål knappast kan införas utan höga kostnader. Sådana argument får enligt revisorerna inte hindra att frågan om en nedbrytning av målen noga utreds. En nedbrytning av målen skulle också förbättra möjligheten till en ändamålsenlig resultatåterföring till hushållen och andra användare. Det är tveksamt om det på längre sikt är tillräckligt att konstatera att de nationella målen nås för att ge hushållen fortsatta incitament att medverka i insamlingen.

Revisorerna föreslår att regeringen utreder om de nationella återvinningsmålen kan brytas ned till regionala eller lokala mål. Regeringen bör ta initiativ till ytterligare forskning inom området för att studera miljöeffekterna av insamlingen och för att bredda beslutsunderlaget när nya återvinningsmål övervägs. För att få ett allsidigt beslutsunderlag bör regeringen i ökad utsträckning inhämta information från flera myndigheter, universitet och högskolor.

Kostnaderna för producentansvaret för förpackningar har blivit stora och de drabbar såväl producenter som hushållen. Även kommunerna har kostnader föranledda av producentansvaret vilket inte förutsågs när producentansvaret infördes. Flera kommuner bekostar själva städning och snöröjning vid stationer samt informerar om insamlingsystemet utan att få tillräcklig ersättning från producenterna.

Kommunernas uppgift som operativ tillsynsmyndighet kräver i dag resurser men ytterligare resurser torde behövas om kommunerna genomförde tillsynen i enighet med regelverket. Revisorernas granskning har visat att kommunerna inte prioriterar denna uppgift i dag.

Inte heller de kostnader som hushållen fått redovisades på ett tydligt sätt när producentansvaret infördes. De förpackningsavgifter som producenterna betalar har genom olika påslag i distributionsledet kommit att bli högre när konsumenten betalar varan i butiken. Utöver förpackningsavgiften har hushållen även kostnader för källsorteringsutrustningen i hemmet, transporter till återvinningsstationerna m.m. Hushållen har i dag en positiv inställning till källsorteringen.

De förhållandevis stora kostnader som är förenade med insamlingen och oklarheten om miljövinster motiverar enligt revisorerna att en samhällsekonomisk analys av producentansvaret för förpackningar nu genomförs. Kostnaderna för kommunerna och hushållen har utvecklats på ett sätt som inte förutsågs när producentansvaret för förpackningar beslutades. Naturvårdsverkets förslag i remissyttrandet att en samhällsekonomisk analys behöver breddas för att kunna ge svar på nyttan av att införa producentansvar för andra varor behöver inte stå i motsättning till revisorernas förslag om en särskild analys som behandlar förpackningsavfallet. De närmare formerna för genomförandet av analysen bör ankomma på regeringen att besluta om. Revisorerna vill dock framhålla betydelsen av att analysen inte bara skall syfta till överväganden om producentansvar för andra varor utan också ge underlag för bedömningen om i så fall hur det nuvarande producentansvaret för förpackningar behöver utvecklas. I analysen kan som Naturvårdsverket framhåller olika alternativa system jämföras t.ex. det nuvarande insamlings-systemet av s.k. bringtyp med ett fastighetsnära system. Enligt revisorerna kan också nuvarande insamling jämföras med ett system där färre förpackningsfraktioner än i dag samlas in.

Remissinstansernas yttranden stärker således revisorerna i uppfattningen att producentansvaret för förpackningar nu behöver analyseras grundligt. De problem som revisorerna påtalat med det nuvarande insamlingsystemet bör dock åtgärdas snarast genom en skärpning av regelverket på det sätt som revisorerna föreslagit ovan. Den samhällsekonomiska analysen får sedan utvisa om de nuvarande administrativa styrmedlen är den rätta vägen att nå målen med lagstiftningen dvs. att styra mot mer miljöanpassade förpackningar och minska den mängd förpackningsavfall som deponeras.

Revisorerna föreslår att regeringen tar initiativ till en samhällsekonomisk analys av producentansvaret för förpackningsavfall.

Remissinstansernas olika synpunkter bekräftar den oklarhet som i dag råder när det gäller tillsynen inom området. Naturvårdsverket har i sin rapport På väg mot ett producentansvar (rapport 4519) år 1996 anført att kommunerna inte skall kunna ställa krav på utformningen av återvinningsstationerna, antal stationer m.m. En oklarhet råder om huruvida kommunernas tillsyn även skall omfatta bedömningen av vad som kan anses utgöra ett lämpligt insamlingsystem. Hur tillsynen skall bedrivas av "fripassagerarna", dvs. de som inte tar sitt ansvar att samla in "sina" förpackningar och återredovisa resultatet till Naturvårdsverket är en annan fråga som måste klarläggas.

Enligt revisorerna är inte problemet hur många producenter som står utanför det generella systemet utan hur kommunerna sköter tillsynen över sådana producenter i kommunen som över huvud taget inte tar sitt ansvar att samla in förpackningar och återrapportera resultatet till Naturvårdsverket. Som revisorerna ovan nämnt är det viktigt att tillsynen bedrivs enligt regelverket och att det är en enhetlig tillämpning av bestämmelserna.

Enligt Förpackningsinsamlingen AB är det i dag ca 10 % som inte är anslutna till REPA. Hur stor del av dessa s.k. fripassagerare som inte uppfyller sitt ansvar som producent är oklart men enligt revisorerna bör det ingå i kommunernas ansvar som operativ tillsynsmyndighet att följa upp detta.

Revisorerna konstaterar att kommunerna inte har någon vägledning för hur de skall följa upp producenter som inte tar sitt ansvar. Kommunerna har begränsade möjligheter att använda de tillsynsverktyg som de getts, framför allt på grund av att kommunerna inte kan definiera motparten. Materialbolagen har som tidigare nämnts ingen juridisk status att definiera, och att rikta föreläggande mot en enskild producent av förpackningar är förenat med svårigheter. Flertalet producenter är också anslutna till REPA och det generella systemet vilket gör att de anser att det är materialbolagen som tagit över ansvaret.

Om insamlingsystemet byggs ut långsamt eller om samrådet inte genomförs kan och får inte kommunen själv erbjuda sina kommuninnevånare insamling av förpackningsavfallet. Länsstyrelsen eller Naturvårdsverkets möjligheter i dessa situationer är ännu mer begränsade då de inte har tillgång till kommunens tillsynsverktyg. Naturvårdsverket har i sin tillsynsrapport 1996 föreslagit att Naturvårdsverket och länsstyrelserna också skulle ges tillgång till tillsynsverktygen. Regeringen har klargjort att det ankommer på Naturvårdsverket att kontrollera att de nationella målen beträffande insamlingsgrad och återanvändnings- eller återvinningsgrad nås (prop. 1997/98:45).

Revisorerna anser det otillfredsställande från effektivitets- och rättssäkerhetssynpunkt att tillsynen inom området ännu inte klarlagts. Regeringen har ansett det vara för tidigt att genomföra några större förändringar i det nuvarande systemet. Införande av producentansvar i avfallshanteringen är en stor omställning som tar tid att genomföra. Revisorerna delar den uppfattningen men menar samtidigt att erfarenheterna nu är tillräckliga för att motivera en ingående analys av producentansvaret för förpackningar.

Trots att det inte gjorts någon mer ingående uppföljning av producentansvaret de senaste åren bör Naturvårdsverket ändå ha känt till problemen när det gäller tillsynen.

Det är enligt revisorerna otillfredsställande att tillsynsmyndigheterna under sådan lång tid varit oklara på roll- och ansvarsfördelningen. Avgränsningen av myndigheternas tillsynsområde bör enligt revisorerna vara en prioriterad frågeställning för regeringen. Här har Naturvårdsverket en viktig roll och uppgift som tillsynsväglare. Verket bör enligt revisorerna vara mer aktivt i denna roll när det gäller producentansvaret för förpackningar. Verksamheten bör inte endast styras av regeringsuppdrag, utan uppföljningen av hur de regionala och lokala myndigheterna tar sitt ansvar bör vara en angelägen uppgift för verket.

Revisorerna anser också att regeringen inte endast behöver förlita sig på en återredovisning från Naturvårdsverket. Revisorerna har i flera granskningar pekat på vikten av att regeringen inhämtar information inte bara från den egna myndigheten utan även från andra myndigheter, universitet och högskolor, för att få ett allsidigt underlag. Detta gäller inte bara inför nya återvinningsmål utan även vid uppföljningen av hur systemet generellt fungerar.

När det gäller spørsmålet om huruvida materialbolagen bör ges juridisk status anser revisorerna att det är en sådan principiell fråga som lämpligen bör övervägas efter det att den av revisorerna föreslagna samhällsekonomiska analysen av producentansvaret för förpackningar har genomförts. De övriga oklarheter i tillsynen som revisorerna pekat på ovan bör däremot kunna klaras ut efter det att Naturvårdsverket inlämnat sin regeringsrapport den 1 juni 2000.

Regeringen bör verka för att Naturvårdsverket tar fler egna initiativ när det gäller tillsynen och uppföljningen av hur producentansvaret för förpackningar tillämpas och hur olika aktörer påverkas. Ett led i detta kan vara att verket i ökad utsträckning ger ut tillämpningsföreskrifter till förordningen om producentansvar för förpackningar. Regeringen bör inhämta information från flera myndigheter, universitet och högskolor för att få ett allsidigt underlag för sin uppföljning och inför ställningstaganden om behovet av regeländringar och de åtgärder i övrigt som behövs för att effektivisera verksamheten.

Motionerna

Insamlingssystemet

I motion MJ13 (v) anförs att en lagreglering bör komma till stånd om samrådet mellan kommuner och producenter (yrkande 1). Vidare anförs att en standardisering av glasförpackningar krävs för att öka återanvändningsgraden (yrkande 4). I Sverige bör vi ta initiativ till att skapa ett nationellt standardiseringssystem för glasförpackningar.

Motionärerna i motion MJ15 (fp) ställer sig tveksamma till revisorernas förslag att låta regeringen pröva möjligheten att lagreglera samrådet mellan producenter och kommuner (yrkande 1). Det är enligt motionärerna viktigare att arbeta med ekonomiska incitament med en medvetenhet i linje med Agenda 21.

Enligt motion MJ712 (mp) bör producenter av aluminiumburkar genom producentansvaret åläggas att återta deformerade och skadade aluminiumburkar (yrkande 1). Tillplattade burkar blir liggande ute i naturen och de bidrar till en förstörd miljö. Panten för burken har producenten redan erhållit. Enligt motionären bör ett parallellt returburkssystem upprättas för burkar utan svenskt ursprung (yrkande 2). Producentansvaret bör även gälla återtagande av burkar, som blivit oräknade på grund av att returburksautomat saknas (yrkande 3). Mindre affärer har inte råd eller möjlighet att skaffa en returburksautomat.

I motion MJ731 (v) anförs att källsortering, återlämning av material, pantsystem etc. som riktas till privata konsumenter måste vara enhetliga för återtagningssystem (yrkande 15). Teknik och administration för källsortering, återlämning av material, pantsystem m.m. som riktas till privata konsumenter måste likna varandra för de olika varuslagen.

De nationella återvinningsmålen

I motion MJ13 (v) anförs vidare att producentansvaret bör utvecklas ytterligare med målsättningar även på regional och lokal nivå (yrkande 3).

I motion MJ718 (c) framhålls behovet av en översyn och skärpning av återvinningsmålen där hänsyn tas till regionala aspekter och långa transportavstånd (yrkande 11). För att ytterligare driva på kretsloppsarbetet finns det anledning att se över och skärpa de återvinningsmål som uppnåtts.

En bred översyn

I motion MJ13 (v) framhålls att producentansvaret bör utökas så att det omfattar alla produkter senast år 2005 (yrkande 2). Kretsloppsdelegationen föreslog i rapporten Producentansvar för varor (SOU 1997:19) ett utvidgat producentansvar som skulle omfatta samtliga varor. Vidare bör en miljökonsekvensanalys ingå i kravet om en samhällsekonomisk analys av producentansvaret för förpackningsavfall (yrkande 6). Motionärerna instämmer i revisorernas förslag om att en samhällsekonomisk analys bör göras av producentansvaret för förpackningsavfall. Vidare bör roller och ansvarsfördelning klarläggas (yrkande 7). Kommunerna saknar enligt motionärerna vägledning för hur de skall följa upp producenter som inte tar sitt ansvar.

Enligt motion MJ14 (kd) bör en bred översyn göras av producentansvaret. Revisorerna påpekar att insamlingen är förenad med stora kostnader och att miljövinsten är oklar och därför föreslås en samhällsekonomisk översyn. Motionären befarar att analysen huvudsakligen sker ur ekonomisk synvinkel och vill därför se en bred samhällsekonomisk analytisk översyn av producentansvaret där miljönyttan värderas tillsammans med de ekonomiska aspekterna.

I motion MJ15 (fp) framhålls vikten av att allmänhetens positiva inställning till källsortering värnas och att hushållen ges ekonomiska incitament till en fortsatt källsortering (yrkande 2). En samhällsekonomisk analys av systemet med producentansvar måste enligt motionärerna mynna ut i eventuella justeringar i avgifter och regelverk så att kostnader tydligt motsvaras av

miljövinster (yrkande 3). För att enskilda skall motiveras att ställa upp på de extra ansträngningar och acceptera de kostnader som följer av återvinnings-systemet, krävs enligt motionärerna i längden synliga miljöresultat. I motionen föreslås vidare att producentansvaret utökas till att omfatta fler produkter (yrkande 4). Motionärerna anser att producentansvaret kan omfatta t.ex. plaster.

Enligt motion MJ731 (v) bör riksdagen hos regeringen begära förslag till utökning av producentansvaret så att detta innefattar alla produkter senast år 2005 (yrkande 12).

I motion MJ738 (m) anförs att det föreligger behov av en allsidig utvärdering av miljömässiga och ekonomiska effekter av producentansvaret för förpackningar (yrkande 1).

Motionärerna i motion MJ755 (m) instämmer beträffande kretslopp, källsortering och producentansvar i behovet av att se över den svenska avfallshandlingen, men förordar Naturvårdsverkets förslag från september att genomföra ”en bredare samhällsekonomisk analys av olika alternativa system för att samla in och ta hand om uttjänta varor” (yrkande 1).

Enligt motion MJ766 (s) bör en helhetssyn tillämpas vid sopsortering. Det är endast förpackningar som kan lämnas vid återvinningsstation. Kommunerna har det övergripande ansvaret för allt övrigt. Man bör se över källsorteringen.

I motion U504 (kd) föreslås att producentansvaret bör utvidgas till fler produktgrupper (yrkande 6). På så sätt skapas incitament till en effektivare återvinning, t.ex. genom bättre design eller en moduluppbyggnad som är lätt att plocka isär.

Producentansvar för bilar m.m.

Enligt motion MJ724 (c) bör en ”skrotbilskampanj” genomföras under år 2000. Övergivna bilar är en sanitär olägenhet. Inte sällan rinner bensin, olja och batterisyra ut och förorenar marken. För markägare som ofrivilligt fått dessa skrotbilar placerade på sin mark är de en olägenhet.

Även i motion MJ730 (s) framhålls behovet av åtgärder för att förhindra att skrotbilar sätts ut i naturen.

I motion MJ750 (s) anförs i fråga om bilskrotningspremien att Sverige är ett av de länder som har den äldsta bilparken i Europa, vilket borde åtgärdas med ekonomiska styrmedel.

Enligt motion MJ767 (s) bör större miljökrav ställas vid demontering och sammanpressning av skrotade fordon. På bilskrotningsföretag plockas begärliga reservdelar bort för försäljning och resterande del av bilen pressas samman för återvinning. Rester av spillolja, batterisyra m.m. riskerar hamna direkt på marken.

Även i motion MJ776 (c) framhålls att skrotningspremien för bilar bör höjas. Skrotningstakten av äldre bilar har under en följd av år varit mycket låg i Sverige.

Även i motion MJ784 (s) framhålls behovet av åtgärder för att minska antalet övergivna skrotbilar.

I motion MJ792 (s) anförs i fråga om en utvärdering av producentansvaret för bilar att bilbranschen bör bygga upp fonder eller försäkringar för att klara framtida finansiering av skrotning av bilar från och med 1998 års modell. Producenternas åtgärder hittills måste utvärderas och kontrolleras.

Enligt motion T464 (kd) bör skrotningspremien öka till 3 000 kr (yrkande 10).

I motion MJ782 (s) framhålls behovet av ändrad lagstiftning för att flytta fartyg. I många kommuner med fraktgodshamnar och gästhamnar förekommer att båtar som sjunkit helt eller delvis utgör ett problem. Felparkerade eller miljöstörande fordon kan flyttas på ägarens bekostnad. I samband med flyttningen av ett bilvrak övergår detsamma i kommunens ägo. En liknande lagstiftning skulle vara tillämpningsbar även för båtar och båtvrak.

Byggavfall

Enligt motion MJ707 (mp) bör det klargöras om byggsektorn klarar sitt frivilliga producentansvar (yrkande 1). Kretsloppsrådet har bra riktlinjer som bör följas upp. Viktigt är också vilka material som kommer in i byggnationen från början och de deltagande entreprenörernas miljöpolicy. Vidare anförs i fråga om lagstiftat producentansvar för byggsektorn att en utredning behövs för att klargöra om byggsektorn klarar sitt åtagande med ett frivilligt producentansvar och om en lagstiftning behövs (yrkande 2).

Enligt motion MJ731 (v) bör målen för producentansvaret inom byggsektorn noggrant följas och lagstiftning bör utvecklas om målen ej nås (yrkande 16). Vidare anförs att regeringen snarast bör redovisa sitt arbete med byggavfallsfrågan (yrkande 17). I regeringsskrivelsen 1998/99:63 En nationell strategi för avfallshanteringen angavs att byggavfallsfrågan bereds i Regeringskansliet. Regeringen bör snarast redovisa sitt ställningstagande.

Övriga frågor

I motion MJ718 (c) yrkas att riksdagen begär att regeringen snarast utreder och återkommer med förslag till generellt producentansvar för elektriska och elektroniska produkter (yrkande 12).

I motion MJ738 (m) anförs i fråga om synpunkter att beakta vid revision av EG:s förpackningsdirektiv att det finns ingen vetenskaplig eller annan grund för att uppfatta återanvändningssystem som bättre för miljön (yrkande 2).

I motion U504 (kd) anförs att miljövarudeklarationer bör införas på fler produkter (yrkande 5). Vidare anförs i fråga om investeringsbidrag till uppbyggnaden av återvinningsanläggningar att uppbyggnad av återvinningsanläggningar och så kallade baklängesfabriker bör stimuleras genom exempelvis statliga investeringsbidrag (yrkande 7). Genom att företaget självt ombesörjer demonteringen har produkterna utformats för att lätt kunna tas isär, där vissa delar kan återanvändas direkt och andra materialåtervinnas. Ekonomiska styrmedel bör vidare kompletteras med normgivande lagstiftning när det gäller demonterbarhet, märkning av material och energieffektivitet (yrkande 8).

Rapporter om producentansvaret

Naturvårdsverket redovisade i november 1998 rapport 4938 Producentansvar för förpackningar – för miljöns skull? I rapporten konstateras att återvinningen av förpackningar utvecklas och ger miljövinster. Transporterna har i sammanhanget liten betydelse. Producentansvaret bör få möjlighet att utvecklas men de samhällsekonomiska konsekvenserna behöver belysas ytterligare.

I juni 1999 redovisades ett uppdrag av regeringen att undersöka producenter utanför det gemensamma återvinningssystemet. I rapport 4988 Har producenterna nått målen? – Uppföljning av producenter som står utanför det gemensamma återvinningssystemet anföras att kunskaperna bör ökas hos de producenter som står utanför det gemensamma systemet. En viktig målgrupp är småföretagen. För att öka kunskapen bör branschorganisationerna satsa på informations- och utbildningsinsatser. Naturvårdsverket kontaktar branschorganisationerna för att initiera sådan verksamhet. Vidare föreslås att verket i samråd med tillsynsmyndigheter och producenter gör en genomgång av producentansvarslagstiftningen, bl.a. med avseende på rapporteringskrav, återvinningsnivå och det operativa tillsynsansvaret. Avsikten är att skapa förutsättningar för bättre tillsyn och klargöra ansvarsförhållanden. Detta kan enligt rapporten göras inom ramen för det regeringsuppdrag avseende uppföljning av producentansvaret för förpackningar som verket skall slutföra till juni 2000.

I december 1999 redovisade Naturvårdsverket ett uppdrag av regeringen (dnr M1999/2859/Kn) med uppgift att redogöra för förutsättningarna för och konsekvenserna av att införa en generell princip om producenters ansvar för en produkts miljöpåverkan under hela livscykeln, Producenters ansvar för varors miljöpåverkan (rapport 5043). I rapporten anföras att för att kunna nå miljökvalitetsmålen och Europeiska unionens miljömål krävs en gemensam strategi för att minska miljöpåverkan från produkter. Det finns anledning att i miljöbalken och i EG-fördragen lyfta fram betydelsen av produkters miljöpåverkan för att nå ekologisk hållbarhet. Producenters ansvar för produkters miljöpåverkan under hela livscykeln bör utgöra en bärande princip inom ramen för en miljöanpassad produktpolicy nationellt och internationellt. Utskottet har inhämtat att regeringen avser att behandla verkets förslag i en skrivelse om en miljöanpassad produktpolitik under våren 2000.

Naturvårdsverket har i 1999 års regleringsbrev fått i uppdrag att redovisa de nivåer av återanvändning och återvinning som producenterna har nått upp till den 31 december 1999 vad gäller förpackningar m.m. Verket skall vid behov lämna förslag till nödvändiga förändringar av regelverket. Uppdraget skall redovisas senast den 1 juni 2000.

Marian Radetzki, professor i nationalekonomi vid Lunds tekniska universitet, redovisade i november 1999 en rapport (Ds 1999:66) till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi. Studien innehåller en kritisk granskning av den svenska lagstiftningen avseende producentansvaret för uttjänta förpackningsmaterial och tidningar, tidskrifter och vissa andra typer av pappersav-

Insamlingsystemet

Frågan om att lagreglera samrådet mellan producenter och kommuner har tidigare behandlats av utskottet, som då, i likhet med regeringen, ansåg att det inte förelåg något särskilt skäl att lagstifta i frågan (prop. 1997/98:45 s. 427, bet. 1997/98:JoU20 s. 99). Utskottet har inhämtat att det i det till EU anmälda förslaget till förordning om producentansvar för elektriska och elektroniska produkter finns en vidareutvecklad samrådsskyldighet. Vidare har miljöministern under år 1999 initierat ett antal möten med berörda aktörer för att diskutera bl.a. problemen med nedskräpning och information för att söka få insamlingsystemen att fungera bättre.

Utskottet anser i likhet med revisorerna att en bra kommunikation mellan producenter och kommuner är nödvändig för en fortsatt utveckling av producentansvaret. Utskottet delar revisorernas bedömning att regeringen bör pröva möjligheten att ytterligare reglera samrådet mellan producenter och kommuner. Det bör ankomma på regeringen att bedöma på vilken nivå sådana regler bör utformas. Med det anförda tillgodoses i huvudsak syftet med motion MJ13 (v) yrkande 1. Motionen kräver ingen riksdagens vidare åtgärd. Motion MJ15 (fp) yrkande 1 avstyrks.

Utskottet har i mars 1999 behandlat de frågor som tas upp i motion MJ712 (mp) och då anförde följande (1998/99:MJU6 s. 86). Producentansvaret för förpackningar omfattar alla förpackningar som omsätts på den svenska marknaden. Producenterna har valt att samla in dryckesburkar genom två olika system. Det ena systemet är det retursystem som finns för aluminiumburkar och som omfattas av en pantavgift. För att burken skall kunna lämnas i detta system krävs att burken består av aluminium och att den är hel och ren. För att det dessutom skall betalas ut en pant för burken krävs att burken ingår i det svenska pantsystemet, dvs. att en pant har erlagts för burken samt att streckkoden kan avläsas. Det andra insamlingsystemet hanteras av Svenska Metallkretsen AB, som samlar in alla sorters förpackningar av metall i de insamlingsbehållare som företaget tillhandahåller. I dessa behållare skall hushållen och andra sortera ut och lämna sina metallförpackningar, t.ex. dryckesburkar. Bland dessa ingår sådana dryckesburkar som exempelvis består av stålplåt, men även andra metallburkar. Dessa sänds sedan till återvinning. Med det anförda tillgodoses enligt utskottets mening i allt väsentligt syftet med motion MJ712 (mp) yrkandena 1–3. Motionen avstyrks.

Utskottet instämmer i vad som framförs i motion MJ13 (v) yrkande 4 om att en standardisering av glasförpackningar skulle öka återanvändningsgraden. Frågan bör enligt utskottets uppfattning kunna övervägas i ett större sammanhang, t.ex. i den översyn som förordas av utskottet i det följande. Motionen avstyrks.

Utskottet delar revisorernas uppfattning att det bör utredas om de nationella återvinningsmålen kan brytas ned till regionala eller lokala mål. Det bör också övervägas att initiera ytterligare forskning inom området för att studera miljöeffekterna av insamlingen och för att bredda beslutsunderlaget när nya återvinningsmål övervägs. Även utskottet anser det värdefullt att få ett allsidigt beslutsunderlag i dessa frågor. Utskottet utgår från att regeringen utnyttjar t.ex. myndigheter och forskningsorgan som informationskällor.

Kostnaderna

Utskottet delar revisorernas uppfattning att de förhållandevis stora kostnader som är förenade med insamlingen och oklarheten om miljövinster motiveerar att en samhällsekonomisk analys av producentansvaret för förpackningar nu genomförs. Kostnaderna för kommunerna och hushållen har utvecklats på ett sätt som inte förutsågs när producentansvaret för förpackningar beslutades. Utskottet anser att en bred samhällsekonomisk analys för att ge svar på nyttan av att införa producentansvar för andra varor inte behöver stå i motsättning till revisorernas förslag om en särskild analys som behandlar förpackningsavfallet.

Utskottet vill i likhet med revisorerna framhålla betydelsen av att analysen inte bara skall syfta till överväganden om producentansvar för andra varor utan också ge underlag för bedömningen om hur det nuvarande producentansvaret för förpackningar behöver utvecklas. I analysen kan som Naturvårdsverket framhåller olika alternativa system jämföras, t.ex. det nuvarande insamlingssystemet av s.k. bringtyp med ett fastighetsnära system. Utskottet anser i likhet med revisorerna att nuvarande insamling kan jämföras med ett system där färre förpackningsfraktioner än i dag samlas in.

Utskottet anser att en samhällsekonomisk analys bör ingå i den breda översynen av producentansvaret som förordas i det följande. En sådan analys kan vara ett sätt att utröna om de nuvarande administrativa styrmedlen är ändamålsenliga för att nå målen med lagstiftningen, dvs. att styra mot mer miljöanpassade förpackningar och minska den mängd förpackningsavfall som deponeras.

Tillsynen och uppföljningen

Utskottet delar revisorernas uppfattning att avgränsningen av myndigheternas tillsynsområde och åtgärder för en enhetlig tillämpning av regelsystemet bör vara prioriterade frågeställningar. Utskottet instämmer i att Naturvårdsverket har en viktig roll och uppgift som tillsynsväglare. Uppföljningen av hur de regionala och lokala myndigheterna tar sitt ansvar bör vara en angelägen uppgift för verket.

Utskottet delar bedömningen när det gäller spørsmålet om huruvida materialbolagen bör ges juridisk status att det är en sådan principiell fråga som lämpligen bör övervägas efter det att den av revisorerna föreslagna samhällsekonomiska analysen av producentansvaret för förpackningar har

genomförts. Utskottet instämmer i att de övriga oklarheter i tillsynen som revisorerna pekat på bör kunna klaras ut efter det att Naturvårdsverket lämnat in sin regeringsrapport den 1 juni 2000.

Även utskottet anser att regeringen bör verka för att Naturvårdsverket tar fler egna initiativ när det gäller tillsynen och uppföljningen av hur producentansvaret för förpackningar tillämpas och hur olika aktörer påverkas. Ett led i detta kan vara att verket i ökad utsträckning ger ut tillämpningsföreskrifter till förordningen om producentansvar för förpackningar.

En bred översyn

Miljöministern anförde i ett interpellationssvar den 23 november 1999 om det ekologiska samhället (interpellation 1999/2000:78) att genom att producenterna ges både det fysiska och det ekonomiska ansvaret för förpackningarna skapas ett incitament för producenterna att utveckla miljöanpassade förpackningar. Miljöministern var medveten om att det nuvarande systemet har vissa nackdelar och ganska ofta kritiserats. Vidare anfördes att det har varit i bruk under ett antal år, och att vi nu närmar oss en tidpunkt då det är dags för en förutsättningslös översyn av hur det har fungerat och om det finns andra vägar att lösa problemet. Det handlar om att åstadkomma ett fungerande producentansvar med ett bra insamlingssystem för konsumenterna och tydliga incitament till producenterna.

Revisorerna har redogjort för sin översyn i fyra avsnitt och föreslår tillkännagivanden med anledning av vad de anför om insamlingssystemet, om de nationella återvinningsmålen, om kostnaderna som är förenade med producentansvar för förpackningar samt om tillsynen och uppföljningen. Revisorerna föreslår att fyra åtgärder övervägs, nämligen ett lagreglerat samråd mellan producenter och kommuner, en utredning av om de nationella återvinningsmålen kan brytas ned till regionala eller lokala mål, en samhällsekonomisk analys av producentansvaret för förpackningsavfall samt fler initiativ när det gäller tillsynen och uppföljningen av hur producentansvaret för förpackningar tillämpas och hur olika aktörer påverkas.

Utskottet anser att Riksdagens revisorer har gjort en mycket värdefull översyn av producentansvaret. Som framgår av utskottets överväganden i det föregående har utskottet ställt sig bakom huvuddelen av revisorernas förslag under de fyra förslagspunkterna. Utskottet ansluter sig till den uppfattning som framförts av miljöministern och i flera motioner om behovet av en mer förutsättningslös översyn av producentansvaret. Utskottet anser att regeringen bör göra en bred översyn av producentansvarets samhällsekonomiska konsekvenser och dess betydelse för miljön. I översynen bör ingå både revisorernas överväganden och förslag samt de synpunkter som framförts i flera motioner med delvis samma innehåll, bl.a. motionerna MJ13 (v) yrkande 3 och MJ718 (c) yrkande 11 om återvinningsmålen. Även de synpunkter som framförts i bl.a. motion MJ13 (v) yrkande 6 om behovet av en miljökonsekvensanalys av producentansvaret och av att roller och ansvarsfördelning klarläggs samt motion MJ14 (kd) om behovet av en bred samhällsekonomisk analytisk översyn av producentansvaret där miljönyttan värderas tillsammans

med de ekonomiska aspekterna bör enligt utskottets mening ingå i översynen.

När det gäller den fråga som tas upp i flera motioner om att utöka producentansvaret redovisade, som nämnts tidigare, Naturvårdsverket i december 1999 ett uppdrag av regeringen om förutsättningarna för och konsekvenserna av att införa en generell princip om producenters ansvar för en produkts miljöpåverkan under hela livscykeln. Redovisningen skulle enligt regeringens uppdrag den 10 juni 1999 grundas på miljömässiga, samhälls- och företagsekonomiska bedömningar av ett generellt producentansvar. I uppdraget ingick också att analysera de förslag och idéer som framförs i Kretsloppsdelegationens rapport 1997:19. Utskottet har inhämtat att rapporten kommer att redovisas i en skrivelse till riksdagen om en samlad miljöanpassad produktspolitik i maj 2000. Utskottet anser att den av utskottet förordade översynen bör omfatta även frågan om det är lämpligt att utvidga producentansvaret med utgångspunkt i motionerna MJ13 (v) yrkande 2 delvis, MJ15 (fp) yrkande 4, MJ731 (v) yrkande 12 delvis och U504 (kd) yrkande 6.

När det gäller källsortering har utskottet tidigare anfört (1998/99:MJU10 s. 8) att det finns anledning att noggrant överväga källsorteringens för- och nackdelar i olika avseenden. Utskottet anförde att de merkostnader för kommunerna för källsorteringen som motionärerna uttryckt oro för borde falla inom ramen för producenternas ansvar och inte belasta kommunerna. Utskottet anser att i översynen bör ingå även de synpunkter som framförs i motionerna MJ15 (fp) yrkandena 2 och 3 om värmandet av allmänhetens positiva inställning till källsortering och MJ766 (s) om en helhetssyn vid sopsortering och producentansvar.

Vad utskottet anfört bör riksdagen med anledning av revisorernas förslag och motionerna MJ13 (v) yrkandena 2, 3 samt 6 och 7, MJ14 (kd), MJ15 (fp) yrkandena 2–4, MJ718 (c) yrkande 11, MJ731 (v) yrkandena 12 och 15, MJ738 (m) yrkande 1, MJ755 (m) yrkande 1, MJ766 (s) och U504 (kd) yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet anser att någon bestämd tidpunkt för en utvidgning av producentansvaret för närvarande inte behöver anges. Motionerna MJ13 (v) yrkande 2 delvis och MJ731 (v) yrkande 12 delvis avstyrks i den delen.

Producentansvar för bilar m.m.

Producentansvar för bilar enligt förordningen (1998:788) om producentansvar för bilar gäller sedan den 1 januari 1998. Producentansvaret innebär att producenterna har ett både fysiskt och ekonomiskt ansvar för de uttjänta produkterna. Det ekonomiska ansvaret innebär att producenterna skall bekosta omhändertagandet av materialet, oavsett om producenten organiserar insamlingen själv eller om insamlingen genomförs med hjälp av en entreprenör.

I motion MJ792 (s) framhålls att staten noga skall följa och kontrollera utvecklingen av producentansvaret för bilar. Utskottet erinrar om att regeringen årligen ger Naturvårdsverket i uppdrag att redovisa en uppföljning av hur producenterna når upp till de nivåer som finns angivna i respektive förordning om producentansvar. I 1999 års regleringsbrev (s. 11) angavs att upp-

draget skall redovisas senast den 1 juni 2000. Motionen avstyrks med det anförda såsom huvudsakligen tillgodosedd.

Bilskrotningslagstiftningen är för närvarande föremål för översyn. Naturvårdsverket har i december 1999 redovisat ett regeringsuppdrag (dnr M1999/4369/Kn) att se över bilskrotningslagstiftningen mot bakgrund av förordningen och förslaget till EG-direktiv om uttjänta fordon, KOM (97)358. Ekonomistyrningsverket har samtidigt redovisat ett regeringsuppdrag (dnr M1999/3035/Kn) att se över bilskrotningsfonden. I verkets rapport lämnas förslag till nivåer på avgifter och premier samt förslag till hantering och användningsområde för bilskrotningsfonden i framtiden.

Miljöministern anförde den 2 februari 2000 i svar på fråga (1999/2000:474) om bilskrotningspremien att det är viktigt att skrotbilar tas om hand på ett från miljösynpunkt riktigt sätt. Både Naturvårdsverkets och Ekonomistyrningsverkets redovisning övervägs för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottet instämmer i vad som anförts i flera motioner om att det är angeläget att förhindra att skrotbilar sätts ut i naturen. I avvaktan på resultatet av övervägandena i Regeringskansliet föreslår utskottet att motionerna MJ724 (c), MJ730 (s), MJ750 (s), MJ776 (c), MJ784 (s) och T464 (kd) tills vidare lämnas utan vidare åtgärd.

Utskottet instämmer även i vad som anförts i motion MJ767 (s) om behovet av miljökrav vid demontering och sammanpressning av skrotade fordon. Utskottet har inhämtat att Naturvårdsverket för närvarande arbetar med nya föreskrifter om demontering av skrotbilar (jämför 1998 års regleringsbrev s. 12). Motion MJ767 (s) avstyrks i avvaktan på den fortsatta beredningen av ärendet.

Frågan om behovet av flyttning av fartyg har behandlats av riksdagen tidigare (bet. 1990/91:TU16, 1993/94:TU14 och 1996/97:TU01). Kommunikationsministern varnade i ett frågesvar den 26 oktober 1993 för de ekonomiska konsekvenserna av en ordning som skulle innebära att svenska staten i vidgad omfattning tar hand om övergivna vrak på statens bekostnad (1993/94:TU14 s. 22). Motion MJ782 (s) bör med det anförda lämnas utan vidare åtgärd.

Byggavfall

Byggbranschen har på eget initiativ och till följd av Kretsloppsdelegationens verksamhet påbörjat ett arbete med att lösa branschens miljö- och avfallsproblem. Ett särskilt kretsloppsråd har bildats med uppgift att samordna byggsektorns aktörer och fungera som kontaktorgan gentemot myndigheter. Genom Byggsektorns kretsloppsråd har byggbranschen gjort ett ensidigt åtagande för sina företag och organisationer. Åtagandet finns formulerat i rapporten Miljöansvar för byggvaror inom ett kretsloppstänkande – ett utvidgat producentansvar – som bl.a. finns som bilaga till Kretsloppsdelegationens rapport Producentansvar i byggsektorn (Rapport 1996:11).

Miljö- och jordbruksutskottet har tidigare anført (1998/99:MJU6 s. 88) att riksdagens beslut om hantering av uttjänta varor i ett ekologiskt hållbart samhälle (1997/98:JoU7) kommer att få konsekvenser för byggsektorn och

att detta särskilt gäller bemyndigandet för regeringen att införa förbud mot att deponera brännbart avfall från år 2002 och organiskt avfall från år 2005.

Regeringen har uppdragit åt Miljövårdsberedningen (Jo 1968:A) att medverka i arbetet med att ta fram strategier för utveckling av ett ekologiskt hållbart näringsliv genom att förbereda och inleda en dialog med delar av näringslivet om dess arbete med en hållbar utveckling (dir. 1998:65). Syftet är bl.a. att initiera, stödja och påverka utvecklingen i näringslivet och att få underlag för politiska beslut och ställningstaganden om riktlinjer och styrmedel i miljöpolitiken. Uppdraget syftar till att stimulera företag att ligga före lagkrav och därmed höja nivån på näringslivets miljöarbete i stort. Senast den 1 december 2000 skall beredningen rapportera till regeringen med slutsatser om lämpliga styrmedel samt en presentation av näringslivets frivilliga åtaganden samt förslag till fortsatta strategier om resultatet av dialogen, en redogörelse av hinder och möjligheter för utvecklingen av ett ekologiskt hållbart näringsliv samt föreslå strategier och styrmedel. Ett av de dialogprojekt som pågår är Bygga/Bo som omfattar byggande och förvaltning av bostäder och lokaler.

Boverket redovisade i december 1998 i samråd med Naturvårdsverket ett regeringsuppdrag (97/3182/BO) om en översyn av hur farligt avfall bör identifieras och hanteras vid rivning av byggnader. Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet (jämför skr. 1998/99:63 s. 21). I propositionen Svenska miljömål (prop. 1997/98:145 s. 204) anfördes att regeringen har för avsikt att ge Naturvårdsverket i uppdrag att under år 2000 redovisa hur byggföretagen hanterar byggavfallet.

Utskottet instämmer i vad som anförs i motionerna MJ707 (mp) yrkande 1 och MJ731 (v) yrkandena 16 och 17 om att det är angeläget att följa upp byggsektorns arbete med byggavfallsfrågan. Utskottet förutsätter att regeringen noga följer dessa frågor men är i avvaktan på Regeringskansliets fortsatta beredning av frågorna inte berett att förslå något uttalande med anledning av motionerna. Med det anförda avstyrks även motion MJ707 (mp) yrkande 2.

Övriga frågor

Riksdagen har beslutat införa ett system med producentansvar för uttjänta elektriska och elektroniska produkter (prop. 1996/97:172, bet. 1997/98:JoU7). Utskottet har inhämtat att ett förordningsförslag har beretts inom Regeringskansliet och även anmälts till EU. Enligt de uppgifter som utskottet har fått avser regeringen inom kort att besluta i frågan. I propositionen anförs att utvecklingen av producentansvaret skall följas upp och utvärderas och om det visar sig att det föreslagna producentansvaret inte får förväntad effekt kan det finnas skäl för regeringen att utveckla producentansvaret ytterligare. Syftet med motion MJ718 (c) yrkande 12 får med det anförda anses i allt väsentligt tillgodosett. Motionen bör lämnas utan vidare åtgärd.

I anslutning till motion U504 (kd) yrkande 7 erinrar utskottet om att regeringen i exempelvis proposition (prop. 1996/97:172 s. 42) Hantering av uttjänta varor i ett ekologiskt hållbart samhälle – ett ansvar för alla anför att

den långsiktiga målsättningen med förordningen om uttjänta elektriska och elektroniska produkter är att producenterna skall stimuleras att konstruera och saluföra produkter som är anpassade till en hög grad av återvinning och därmed minska behovet av jungfruliga råvaror. Motion U504 (kd) yrkande 7 avstyrks med det anförda.

Regeringen har i 15 kap. 7 § miljöbalken bemyndigande att föreskriva att förpackningar och förpackningsavfall skall vara försedda med uppgifter om vilka material som har använts. Enligt t.ex. 5 § förordningen (1997:788) om producentansvar för bilar skall producenterna underlätta återanvändning och återvinning genom att redovisa material som finns i bilarna. De skall också se till att bilskrotor får tillgång till demonteringsanvisningar. Det anförda innebär enligt utskottets mening att motion U504 (kd) yrkandena 5 och 8 är i huvudsak tillgodosedda.

I Naturvårdsverkets rapport 4938 Producentansvar för förpackningar – för miljöns skull? redovisas ett regeringsuppdrag att utvärdera effekterna av införandet av förordningen (1997:185) om producentansvar för förpackningar. I rapporten anfördes att materialåtervinning av förpackningar lönar sig ur miljösynpunkt samt att utvecklingen inom förpackningsområdet är positiv från miljö- och resurssynpunkt. Sverige bör därför vid den kommande revideringen av förpackningsdirektivet arbeta för en utveckling byggd på producentansvar enligt svensk modell, men också för stimulans och ytterligare utveckling av återanvändning av förpackningar. Utskottet har inhämtat att översynen av direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall har påbörjats inom EG-kommissionen. Med det anförda får syftet med motion MJ738 (m) yrkande 2 anses i huvudsak tillgodosett. Motionen avstyrks.

En avfallsstrategi m.m.

Motionerna

Strategifrågor m.m.

I motion MJ13 (v) föreslås att försäljning av produkter som innehåller miljöfarliga ämnen bör likställas med att sprida miljöfarliga ämnen direkt i miljön (yrkande 5). Det är inte tillåtet att sprida miljöfarliga ämnen i vår miljö. Vissa produkter får inte säljas på grund av att de är miljöfarliga. Utbytesprincipen och försiktighetsprincipen bör gälla.

Enligt motion MJ714 (mp) bör uttjänta lädervaror som är garvade enligt krommetoden klassas som miljöfarligt avfall (yrkande 1). Läder garvas med kemikalier, främst 3-värt krom, som är allergiframkallande och kan omvandlas till 6-värt krom vid upphettning. 6-värt krom betecknas som giftigare än 3-värt och har förutom allergiframkallande effekt även en cancerframkallande effekt.

I motion MJ726 (v) yrkas tillkännagivande om initiativ för att sanera förorenade områden. Bensin- och oljebolagen i Sverige har bildat en fond vars syfte är att successivt betala för de kostnader som uppstår när gamla bensin- och oljecisterner grävs upp. Regeringen bör ta initiativ till att fler branscher tar ett kollektivt ansvar för sanering av förorenade områden.

Enligt motion MJ731 (v) bör en effektiv avfallsstrategi baseras på följande prioriteringsordning: Återanvändning, materialåtervinning, energiutvinning och deponering (yrkande 1). Förbränning av sopor samt deponering utan biologisk behandling är enligt motionärerna inte en del av ett ekologiskt hållbart samhälle. Vidare anføres i fråga om övergripande riktlinjer för den fortsatta avfallshanteringen att mängden avfall och avfallets farlighet bör minskas (yrkande 2). Initiativ bör tas för att underlätta att regionala och kommunala återanvändningsbörser inrättas (yrkande 3). Dessa börser är en organiserad plats för försäljning av varor och material till producenter och konsumenter som ser ekonomiska fördelar i att gynna återanvändning. Vidare framhålls att krav bör finnas på lakvattenbehandling samt kontroll och analys av lakvatten från deponier (yrkande 8). Motionärerna anser också att landets soptippar bör uppdateras så snart tekniska landvinningar av betydelse sker (yrkande 9). Mer forskning behövs om alla de tusentals nya gifter som kommer med soporna. Myndigheterna bör kartlägga alla källor till dioxin och utarbeta strategier för eliminering (yrkande 10). Eftersom dioxiner är svårnedbrytbara är varje tillskott i praktiken en ökning. Vidare anføres i motionen i fråga om bristande avfallsstatistik att allt avfall (den totala mängden) bör redovisas så att alla avfallsströmmar kan följas upp och jämföras med annan statistik (yrkande 14). I fråga om import av avfall från andra länder anser motionärerna att Naturvårdsverkets rutiner för beslut om införsel bör ändras så att även den slutliga hanteringen av avfallet beaktas när beslut om införsel fattas (yrkande 19). Det är otillfredsställande att tillstånd ges till införsel av avfall utan att man försäkras sig om att det slutliga omhändertagandet är tillfredsställande.

Enligt motion N390 (mp) finns behov av material- och energibalanser (yrkande 3). Planering på regional och kommunal nivå bör redovisa material- och energiflödena lokalt och regionalt för att hållbara näringslivsstrategier skall kunna byggas upp. I varje kommun och län bör material- och energibalans upprättas som visar vad som kommer in i kommunen/regionen och vad som kommer ut.

Slam

Enligt motion MJ234 (kd) bör kontroll ske av importerat slam som används på våra jordbruksmarker så att intentionerna i miljöbalken följs. Riktlinjer bör fastställas för vilka restprodukter som får spridas.

I motion MJ706 (mp) anføres i fråga om slam och försiktighetsprincipen att ny kunskap visar att en del giftiga metaller blir kvar i åkermarken medan andra vandrar vidare via grödan till människor och djur (yrkande 1). Motionären påtalar behovet av åtgärder för att förhindra att silver anrikas i jorden med slam (yrkande 2). Vidare framhålls i yrkande 3 behovet av undersökning och åtgärder för att eliminera de i motionen nämnda metallerna ur slam (silver, bly, kadmium, koppar, krom, kvicksilver, nickel och zink, uran, platina och wolfram).

Enligt motion MJ718 (c) bör riksdagen begära att regeringen tar initiativ till en internationell fosforkonvention för att uppmärksamma fosfor som en kritisk resurs (yrkande 13). Fosfor är en ändlig och icke förnybar resurs. Det

kan ifrågasättas om det är lämpligt att tillföra marken de föroreningar som slam innehåller. Riksdagen bör begära att regeringen initierar frågan om fosforhushållning i EU, där en grönbok bör utarbetas (yrkande 14). Knappheten på fosfor är ett resursproblem. Vidare anføres i fråga om en strategi för fosforåtervinning att riksdagen bör frågå ställningstagandet om spridning av slam på åkermark (yrkande 15). Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att återkomma med förslag på utformning av ekonomiska styrmedel för att prioritera återvunnen fosfor framför jungfrulig fosfor samt att överlägga med kommunerna om hur en kursändring i slamhanteringen kan komma till stånd.

Enligt motion MJ723 (mp) bör riksdagen hos regeringen begära förslag på gränsvärden för, eller hur skatt kan tas ut på kadmium i rötslam i syfte att styra bort det giftiga slammet från åkrarna (yrkande 1). Slam från reningsverk bör inte användas i jordbruket. Vidare bör erforderliga förändringar i lagstiftningen beslutas som kan understödja ett systemskifte för källsorterande va-system och återskapad växtnärbalans inom jordbruket (yrkande 2). Näringsämnen bör källsepareras från annat avloppsvatten.

Enligt motion MJ753 (mp) bör riksdagen hos regeringen begära förslag till gränsvärden för hur skatt kan tas ut på kadmium i rötslam i syfte att styra bort det giftiga slammet från åkrarna (yrkande 13). Riksdagen bör hos regeringen också begära förslag till erforderliga förändringar i lagstiftningen som understöder systemskiftet för källsorterande va-system och återskapad växtnärbalans inom jordbruket (yrkande 14). Vidare anføres i fråga om slam och försiktighetsprincipen att slam från avlopps nätet inte kan inpassas i ett uthålligt kretslopp; det är ett systemfel (yrkande 15). Slam bör inte användas som jordförbättringsmedel. Vidare framhålls behovet av åtgärder för att förhindra att silver anrikas i jorden med slam (yrkande 16). Silver är extremt toxiskt för mikroorganismerna i åkerjorden.

Förbränning

I motion MJ731 (v) anføres att Sverige bör söka andra mer hållbara och mer miljövänliga vägar för avfallshanteringen än förbränning (yrkande 4). Avfallsförbränning utgör en av de största globala källorna till dioxinbildning. Vidare bör ingen nybyggnation eller kapacitetsutökning av avfallsförbränningsanläggningar ske (yrkande 5). Ökad förbränning av sopor i Sverige har lett till en ökning av svaveldioxidutsläppen. Enligt motionärerna bör förbränning av avfall beskattas så att återanvändning, materialåtervinning och kompostering blir lönsamt (yrkande 6). Regeringen bör skyndsamt återkomma med förslag om skatt på avfallsförbränning. Vidare anføres att en strategi bör redovisas för hanteringen av den cesiumhaltiga askan (yrkande 18). Aska från värmeverk som använder skogsråvara från områden som smittats av cesiumnedfall är ett växande problem. Problematiken består i om askan skall spridas i de trakter där råvaran är uttagen eller om den skall deponeras eller lagras på ett säkert sätt.

När det gäller biologiska behandlingsmetoder anser motionärerna i motion MJ731 (v) att regeringen bör återkomma med en plan för utveckling och spridning av biocells- och rötcellsteknik (yrkande 7). Röttningsanläggningar kan betraktas som en biologisk behandlingsmetod för förbehandling av avfall, där såväl energi som näringsämnen kan utvinnas.

Utskottets överväganden

Strategifrågor m.m.

Miljö- och jordbruksutskottet uttalade vid behandlingen av regeringens skrivelse (skr. 1998/99:63) En nationell strategi för avfallshanteringen (1998/99:MJU10 s. 4–5) att förslaget till en nationell avfallsstrategi inte skall vara rättsligt bindande utan enbart ett policydokument som ger en samlad bild av avfallshanteringen i landet och målsättningen med denna. Den skall också tjäna som vägledning för kommunerna i deras arbete med avfallsplaner. I skrivelsen redovisas också de grundläggande lagreglerna om den nationella avfallshanteringen och ansvarsfördelningen som finns i 15 kap. miljöbalken. Dessa innebär att kommunerna ansvarar för insamling, transport och omhändertagande av hushållsavfall såvida inte producentansvar är föreskrivet. Kommunen bestämmer själv hur avfallshanteringen skall organiseras och beslutar om den avgift som hushållen skall betala för tjänsten. För sådana avfallsslag som är föremål för producentansvar gäller inte kommunernas ansvar.

Inom EU finns en särskild policy om avfallshantering. Enligt rådets resolution (97/C76/01) om en gemenskapsstrategi för avfallshantering bör gemenskapens politik för avfallshantering främst vägledas av en hög miljöskyddsnivå. Principen om producenternas ansvar för sina produkter under hela deras livscykel slås fast. Inom EU gäller en s.k. avfallshierarki för hanteringen av avfall. Denna innebär att avfallets uppkomst i första hand skall förebyggas och att det avfall som trots det uppkommer skall vara så ofarligt som möjligt. Uppkommet avfall skall återanvändas, materialåtervinnas eller utnyttjas för energiproduktion i så hög grad som möjligt. Materialåtervinning skall i första hand prioriteras framför energiutvinning när detta är miljömässigt motiverat. I sista hand skall avfallet bortskaffas på ett säkert sätt. Bortskaffande avser en slutgiltig hantering av avfallet enligt rådets direktiv 75/442/EEG (1998/99:MJU10 s. 4).

När det gäller olika avfallshanteringsmetoder i Sverige har återanvändning av material högsta prioritet. Därefter följer materialåtervinning och energiutvinning. Materialåtervinning är prioriterad framför energiutvinning när detta är miljömässigt motiverat. Deponering är en sista utväg för avfall som inte kan hanteras på annat sätt (1998/99:MJU10 s. 5). För att minimera deponeringen av avfall har införts ett förbud mot deponering av utsorterat brännbart avfall från år 2002 och ett förbud mot deponering av organiskt avfall generellt från år 2005 (27–28 §§ renhållningsförordningen, 1998:902). Den svenska avfallsstrategin, vilken utskottet redan ställt sig bakom, överens-

stämmer sålunda med de synpunkter som framförs i motion MJ731 (v) yrkandena 1 och 2. Motionen avstyrks.

Rådet beslutade den 26 april 1999 direktiv (1999/31/EG) om deponering av avfall. Direktivet trädde i kraft i juli 1999 och skall införlivas i respektive medlemsstats lagstiftning inom två år, dvs. senast juli 2001. Direktivet ställer krav på att varje deponianläggning som är i drift vid införlivandet skall upprätta en omställningsplan och där ange de förändringar som krävs för att leva upp till de nya kraven. Planen skall godkännas av tillsynsmyndigheten. Direktivet innebär att krav kommer att ställas på att deponierna skall vara försedda med viss tätning och geologisk barriär både i aktiv och passiv fas. Lakvatten skall samlas upp. Deponierna skall avslutas och sluttäckas, och det finns krav på kontroller av deponin viss tid efter sluttäckning. Direktivet ställer också krav på vilka avfall som får deponeras m.m. Utskottet har inhämtat att Naturvårdsverket arbetar med nya föreskrifter med anledning av direktivet.

När det gäller lakvatten har Naturvårdsverket den 1 mars 1999 antagit en projektplan för verkets arbete med anledning av de fiskskador som observerats i sjön Molnbyggen, Leksand. En kartläggning har visat att utsläpp av lakvatten skett från en kommunal deponi. Projektet innebär att det internationella kunskapsläget om effekter av lakvattenutsläpp från deponier skall gås igenom. En rapport skall vara färdigställd senast den 31 mars 2000.

Utskottet är i avvaktan på de fortsatta överbägandena i dessa frågor inte berett att göra något uttalande med anledning av motion MJ731 (v) yrkandena 8 och 9. Motionen avstyrks.

När det gäller den fråga som behandlas i motion MJ731 (v) yrkande 10 om behov av kartläggning av dioxinkällor m.m. anfördes i Naturvårdsverkets publikation *Organiska miljögifter (Monitor 16 s. 134)* att sedan 1970-talet har halterna av flera välkända organiska miljögifter minskat påtagligt, både i naturmiljön och hos befolkningen. En liknande utveckling har iakttagits i andra delar av världen. I Sverige har halterna av bl.a. dioxiner under senare år minskat i relativt likartad takt – vanligen med i genomsnitt 5–15 % årligen – i såväl land- som havs- och insjöfauna. Motion MJ731 (v) yrkande 10 påkallar mot den bakgrunden ingen vidare riksdagens åtgärd.

Utskottet instämmer i vad som anförts i motion MJ731 (v) yrkande 14 om vikten av korrekt avfallsstatistik. Naturvårdsverket har i rapport 4875 Siffror om avfall sammanställt tillgänglig avfallsstatistik. Rapporten kom ut år 1998 och gjordes i samarbete med Statistiska centralbyrån. Utskottet har inhämtat att inom rådets arbetsgrupp för ekonomiska frågor bereds ett utkast till en förordning om avfallshanteringsstatistik (faktapromemoria den 20 augusti 1999, dnr Ju 1999/3835). Fortfarande är emellertid flera frågor olösta. I avvaktan på resultatet av beredningen är utskottet inte berett att föreslå något uttalande från riksdagens sida med anledning av motion MJ731 (v) yrkande 14.

Ansvaret för sanering och efterbehandling åvilar verksamhetsutövaren enligt bestämmelserna i 2 och 10 kap. miljöbalken. Anslaget för sanering och återställning av förorenade områden har höjts kraftigt för år 2000. Riksdagen anslag 65 miljoner kronor för år 2000, och för år 2001 och 2002 beräknades anslaget till 153 respektive 313 miljoner kronor. Naturvårdsverket har i maj

1999 redovisat ett uppdrag att utforma ett förslag till bidragsförordning. I redovisningen konstateras att i takt med att allt fler företag inför miljöledningssystem görs en genomgång av behovet av efterbehandlingsåtgärder. Vidare anføres att Försvaret, Telia och SJ Fastigheter gör inventeringar och planerar åtgärder. Utskottet har inhämtat att förslaget för närvarande övervägs inom Regeringskansliet. Motion MJ726 (v) bör med det anförda lämnas utan vidare åtgärd.

EG:s förordning om gränsöverskridande transporter av avfall (259/93) innebär att en medlemsstat kan invända mot en transport av avfall för bortskaffande inom EU. Principerna om närhet och självförsörjande gäller inte för avfall som transporteras för återvinning inom EU och som finns angivet i bilaga 3 och 4, s.k. röd eller gul lista, till EG:s transportförordning. Här gäller i stället principen om varors fria rörlighet. Införsel av avfall till Sverige får endast ske om det kan visas att avfallet skall tas om hand i en anläggning som omfattas av tillstånd till miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken och i förekommande fall, 22 § förordningen (1996:971) om farligt avfall (se 7 § förordning 1995:701 om gränsöverskridande transporter av avfall, jämför skr. 1998/99:63 s. 12–13). Avfall enligt bilaga 2 till förordningen, den s.k. gröna avfallslistan, är inte föremål för kontroll vid avfallstransporter för återvinning inom EU. I regeringens skrivelse (1998/99:63) En nationell strategi för avfallshantering anges att regeringen avser att införa en anmälningsplikt för införsel av avfall på s.k. grön avfallslista (skr. 1998/99:63 s. 13). Med det anförda får motion MJ731 (v) yrkande 19 anses huvudsakligen tillgodosedd.

Utskottet behandlade i mars 1999 ett liknande yrkande som det i motion MJ714 (mp) framförda yrkandet att uttjanta lädervaror som är garvade med hjälp av den s.k. krommetoden skall klassas som farligt avfall (1998/99:MJU6 s. 92). Utskottet har inhämtat att regeringen numera har anmält till kommissionen att slam från produktion av kromgarvat läder bör klassas som farligt avfall samt att frågan troligen kommer att behandlas under innevarande år. Härmed får motion MJ714 (mp) yrkande 1 anses i huvudsak tillgodosedd och bör i avvaktan på den fortsatta hanteringen av frågan lämnas utan vidare åtgärd.

Den rättsliga innebörden av motion MJ13 (v) yrkande 5 torde vara att försäljning av miljö- och hälsofarliga produkter skall definieras som miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken. En sådan ändring i miljöbalkens systematik skulle få omfattande och svåröverskådliga konsekvenser för bl.a. prövningen av mål och ärenden enligt 16–23 kap. miljöbalken. Utskottet vill i stället hänvisa till det väl utvecklade regelsystemet i 14 kap. och tillhörande tillämpningsförfattningar angående hantering (inklusive försäljning) av kemiska produkter. I detta regelsystem finns utförliga skydds- och kontrollbestämmelser angående hanteringen av hälso- och miljöfarliga produkter. Motionsyrkandet får anses delvis tillgodosett genom denna hänvisning.

Utskottet kan instämma i vad som framförs i motion MJ731 (v) yrkande 3 om att regionala och kommunala återanvändningsbörser skulle öka återanvändningen av varor. Utskottet har inhämtat att handel med återvinningsrättigheter avseende aluminium och returpapper m.m. organiseras i London av OM Gruppen AB. Den fråga som behandlas i motionen kan enligt utskottets

uppfattning övervägas i den breda översyn som förordats i ett föregående avsnitt. Motionen avstyrks.

Beträffande det behov av material- och energibalanser som framhålls i motion N390 (mp) yrkande 3 konstaterar utskottet att som ett verktyg för att integrera hänsyn till ekologiskt hållbar utveckling i den statliga förvaltningens arbete används miljöledningssystem. Dessa innebär systematiserat miljöarbete, tydliga riktlinjer och mål (jämför prop. 1997/98:145 s. 175). – I den miljöpolitiska propositionen anfördes (a. prop. s. 186 f.) att statistik för materialflöden bör utvecklas. Regeringen har därefter uppdragit åt Statistiska centralbyrån att i samverkan med Naturvårdsverket m.fl. myndigheter bygga upp en officiell materialflödesstatistik (dnr M98/4570/HS). Syftet är att ge en övergripande förståelse av samhällets materialanvändning. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2000. I avvaktan på fortsatta överväganden i frågan bör motionen lämnas utan vidare åtgärd.

Slam

Såsom utskottet tidigare har redovisat (1998/99: MJU6 s. 94) är det viktigt att erhålla ett avloppsslam som är så rent och hygieniskt att det utan risker kan användas som jordförbättringsmedel och gödsel inom jordbruket. Därmed kan kretsloppet av näringsämnen slutas. Vidare måste man hitta energi- och resurssnåla lösningar på avloppshanteringen som samtidigt är anpassade till lokala förutsättningar och behov. Redan i dag klarar den absolut övervägande delen av avloppsslammet de stränga svenska gränsvärdena, vilka skärps fr.o.m. år (jämför SNFS 1994:2, senast ändrad 1998:4). Regeringens bemyndigande att föreskriva om förbud av deponering av organiskt avfall från år 2005 omfattar även avloppsslam. Detta kan förväntas leda till att kommunerna genomför ytterligare åtgärder för att åstadkomma en kretslopps lösning av slamfrågan. Samtidigt bör dock uppmärksammas att av allt avloppsslam återförs för närvarande endast 35 % till jordbruket trots att en stor del klarade gränsvärdena. Utskottet anser nu liksom tidigare att det är av grundläggande betydelse att få en acceptans hos jordbrukarna för avloppsslammet som en resurs. En viktig faktor är också att konsumenterna accepterar livsmedel där man i produktionen använt slam som gödningsmedel.

Utskottet instämmer i vad som anförs i motion MJ706 (mp) om att försiktighetsprincipen bör gälla vid användningen av slam. Miljöministern anförde den 24 september 1998 i ett svar på en fråga (1998/99:904) om metaller i slam att ett framtida hållbart och kretsloppsanpassat va-system bör vara utformat så att det inte ger utsläpp till luft, mark och vatten av miljö- och hälsoskadliga ämnen som påverkar miljömålen för dessa medier. Miljöministern betonade vikten av att slutna kretslopp skapas mellan samhälle och jordbruk för närings- och humusämnen, i första hand för fosfor, samt att slam användningen inte får leda till negativa miljö- och hälsoeffekter på kort eller lång sikt. Vidare anfördes att för att förhindra förorening av åkerjorden finns gränsvärden för vissa tungmetaller i slam (20 § förordning 1998:944 om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter). Härutöver har Naturvårdsverket föreskrivit gränsvärden

för vissa metaller, bl.a. kadmium, i avloppsslam som används i jordbruket (SNFS 1998:4).

Utskottet har tidigare även anfört (1998/99:MJU6 s. 99) att de riktlinjer som redovisats i propositionen om miljömål innebär att kadmium inte bör förekomma i varor. För att detta skall kunna uppnås i fråga om handelsgödsel krävs dock att processer för att rena fosfat från kadmium utvecklas och tas i bruk. Sverige kan inte åstadkomma detta på egen hand. Det framgick emellertid av propositionen att ett utvecklingsarbete, delvis finansierat med EU-medel, pågick som visade att det går att rena fosfatet till en rimlig kostnad. Utskottet anförde att reningsanläggningar i kommersiell drift är en förutsättning för att riktlinjen i fråga om kadmium skall vara möjlig att nå för handelsgödsel. I den handelsgödsel som används i Sverige är halten av kadmium relativt låg, vilket beror på att industrin till följd av skatten på kadmium väljer råvaror från fyndigheter med låg kadmiumhalt. Enligt lagen (1984:409) om skatt på gödselmedel skall en miljöskatt betalas för varje helt gram kadmium i gödselmedlet, till den del kadmiuminnehållet överstiger fem gram per ton fosfor.

Med det anförda avstyrks motionerna MJ723 (mp) yrkande 1 samt MJ753 (mp) yrkande 13. Även motionerna MJ706 (mp) yrkande 1 och MJ753 (mp) yrkande 15 avstyrks i den mån de inte tillgodosetts med vad utskottet anfört.

Även frågan om källsorterande va-system har tidigare behandlats av utskottet (1998/99:MJU6 s. 95). Utskottet anförde att Sverige inom EU har verkat för att urin skall godkännas som insatsmedel i ekologisk odling. Sverige har framfört önskemålet mot bakgrund av att användningen av urin som gödningsämne medverkar till att i större utsträckning sluta kretsloppet mellan stad och land. Förståelsen för den svenska ståndpunkten har hittills varit liten. Regeringens avsikt har varit att, efter det att ytterligare underlag i form av förbättrade forskningsresultat framkommit, aktualisera frågan på nytt. Härmed avstyrks tills vidare motionerna MJ723 (mp) yrkande 2 och MJ753 (mp) yrkande 14 om källsorterande va-system.

I det tidigare nämnda frågesvaret (1998/99:904) anfördes även att på senare tid har silver och flera andra metaller påvisats i slam. I gällande bestämmelser finns dock inte några gränsvärden för silver och flera andra metaller. Det är därför angeläget att va-branschen, myndigheter och andra intressenter kontinuerligt verkar för en förbättrad slamkvalitet så att slammet kan användas i jordbruket utan negativa följder för hälsa eller miljö. I den s.k. nationella samrådsgruppen för användning av slam i jordbruket, som har företrädare för myndigheter, va-branschen, livsmedelsindustrin samt bl.a. jordbrukets organisationer, diskuteras bl.a. hur kvaliteten på slam kan förbättras. Utskottet utgår från att dessa frågor ägnas stort intresse. Motionerna MJ706 (mp) yrkandena 2 och 3 samt MJ753 (mp) yrkande 16 bör med det anförda lämnas utan vidare åtgärd.

Utskottet instämmer i stora delar i vad som anförs i motion MJ718 (c) yrkandena 13–15 om en strategi för fosforåtervinning och det angelägna i att fosfor i internationella sammanhang uppmärksammas som en kritisk resurs. Miljöministern anförde i frågesvaret den 24 september 1998 att ett annat sätt att återföra fosfor från stad till land skulle kunna vara att rena fram fosfor ur slam eller avloppsvatten och på så sätt minska risken för att oönskade ämnen

tillförs åkerjorden. Miljöministern anförde vidare att både nationellt och internationellt pågår försök och utvecklingsarbete inom detta område. Vid en frågestund den 2 december 1999 (anf. 127) anfördes i samma fråga att det är svårt att finna ett system för att undersöka varje enskilt ämne som man inte vill ha i slam. Därför är det på längre sikt angeläget att kunna frigöra t.ex. fosfor från slammet och återföra det i en renad, kanske kemiskt bearbetad form. Miljöministern uppgav att det görs många lovande försök att åstadkomma detta, och det finns bl.a. forskare i Göteborg som ligger långt framme i detta arbete. – Naturvårdsverket behandlade frågan i rapporten 4730 Fosfor – livsnödvändigt, ändligt och ett miljöproblem, systemstudie för ett miljöanpassat och uthålligt jordbruk. Utskottet har inhämtat att en revision påbörjats av det s.k. slamdirektivet (86/278/EEG om skyddet för miljön, särskilt marken, när avloppsslam används i jordbruket) av en arbetsgrupp under EG-kommissionen. Frågan om fosfor är sålunda under övervägande, och motionen bör i avvaktan på detta arbete lämnas utan vidare åtgärd.

Den fråga som tas upp i motion MJ234 (kd) om spridning av industriella restprodukter (s.k. dalumkalk) på åkermark behandlades av utskottet i angivna betänkande (1998/99:MJU6 s. 95). Utskottet anförde att berörd kommun hade för avsikt att ta prover på ifrågavarande åkrar, och Naturvårdsverket hade för avsikt att följa upp både provtagningen och hur kalken hanterats i övrigt. Miljöministern behandlade samma fråga i ett frågesvar den 17 februari 1999. – Utskottet har erfarit att införseln av den s.k. dalumkalken var unik och att något liknande fall hade inte förekommit tidigare. Motionen avstyrks.

Förbränning

Utskottet har tidigare uttalat följande om förbränning av avfall (1998/99:MJU2y s. 9 och 14, jämför prop. 1998/99:84, bet. 1998/99:SkU20). Deponering är i dag det helt dominerande sättet att ta hand om avfallet. Ett av de viktigaste målen för dagens avfallspolitik är därför att minska mängden avfall som deponeras. Alternativen är då återanvändning, materialåtervinning, materialutnyttjande eller förbränning med energiutvinning. – När det gäller avfallsförbränning finns i dag 21 sådana anläggningar i Sverige. Enligt propositionen utnyttjas vid samtliga anläggningar energin till mer än 90 % för värmeproduktion och tre av anläggningarna har dessutom elproduktion. Sammanlagt produceras årligen ca 4 TWh värme och el vid anläggningarna. Förbränningen sker vid tekniskt sett moderna anläggningar, och anläggningarna är utrustade med avancerad rökgasrening för omhändertagande av föroreningarna i avfallet. Enligt regeringens bedömning kommer förbränningen av avfall att öka med 20 % till år 2005. Utskottet instämmer i regeringens uppfattning att det i dag inte finns skäl att låta avfall som går till förbränningsanläggningar omfattas av en avfallsskatt. Som regeringen anför kan frågan dock komma att behöva analyseras på nytt i framtiden. I det fall förbränningen skulle öka på ett omotiverat sätt förutsatte utskottet att regeringen på nytt överväger frågan om införande av en avfallsskatt även på förbränning.

Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan men förutsätter att regeringen noga följer utvecklingen inom området. Motionerna MJ731 (v) yrkandena 4 och 5 avstyrks med det anförda. Även motion MJ731 (v) yrkande 6 avstyrks.

Miljö- och jordbruksutskottet föreslog vid riksdagsbehandlingen av förslaget till lag om skatt på avfall ett tillkännagivande rörande frågan om undantag för cesiumhaltiga askor från avfallsskatten (1998/99:MJU2y s. 19, 1998/99:SkU20 s. 12). Riksdagen har nyligen beslutat om en ändring i lagen (1999:637, ändrad 1999:1321) om skatt på avfall som innebär att avdrag får göras för biobränsleaska med viss cesiumhalt (1999/2000:SkU8 och SkU11). Motion MJ731 (v) yrkande 18 påkallar därmed ingen ytterligare åtgärd.

Rötning och biologiskt behandlingsbart avfall

Frågor om rötning och hantering av biologiskt behandlingsbart avfall redovisades i propositionen Hantering av uttjänta varor i ett ekologiskt hållbart samhälle – ett ansvar för alla (prop. 1996/97:172 s. 46–47, bet. 1997/98:JoU7). Utskottet anförde vid riksdagsbehandlingen att på sikt bör krav ställas på att i princip även biologiskt behandlingsbart avfall skall källsorteras, när motsatsen inte är motiverat ur miljö- och resurshushållningssynpunkt. I många fall måste biologiskt nedbrytbart avfall vara källsorterat för att den biologiska behandlingen skall ge en restprodukt av tillräckligt hög kvalitet för att näringsämnen i sin tur skall kunna återföras till jordbruket. På litet längre sikt bör därför även biologiskt nedbrytbart avfall sorteras ut. Det finns enligt propositionen i dag inte kapacitet nog i landet för att behandla allt biologiskt nedbrytbart avfall i befintliga röttnings- eller komposteringsanläggningar. Kostnaderna för investeringar i dessa anläggningar är relativt höga, varför regeringen i propositionen inte fann det rimligt att i dag kräva att allt biologiskt behandlingsbart avfall skall sorteras ut. Utbyggnaden av anläggningar fortskrider dock i relativt snabb takt. I propositionen anfördes även (s. 50) att kommunerna bör ta till vara den biologiskt lättnedbrytbara delen ur avfallet genom reaktorrötning med biogasutvinning. En sådan utveckling är väsentlig för att åstadkomma lokala miljöanpassade energisystem och för att ersätta fossila bränslen och drivmedel.

Utskottet uttalade i denna fråga vid behandlingen av det generella förbudet mot deponering av brännbart och organiskt avfall (1997/98:JoU7 s. 14) att för att åstadkomma lokala miljöanpassade energisystem och för att ersätta fossila bränslen och drivmedel är det av väsentlig betydelse att kommunerna kan ta till vara den biologiskt lättnedbrytbara delen av avfallet. En sådan hantering bör utgå från naturliga ekologiska processer, som maximalt utnyttjade kan skapa ett effektivt återförande av önskvärda ämnen i ett ekologiskt kretslopp. Oönskade ämnen eller överskott av ämnen kan separeras och återföras till stabil långtidsförvaring, och energi kan utvinnas med hjälp av biologiska processer. Det finns i dag ett flertal metoder, mer eller mindre utvecklade, som syftar till en integrerad och ekologiskt anpassad avfallsbehandling. Ett generellt deponeringsförbud får inte leda till en avfallshantering som motverkar denna utveckling. Det är enligt utskottets mening av vikt att reglerna om undantag från det generella deponeringsförbudet utformas så att kommunerna ges möjlighet att utarbeta lokalt och miljömässigt lämpliga

lösningar, att forskning om och utveckling av biologiska återvinningsmetoder inte försvåras samt att miljömässigt godtagbara behandlingsmetoder för nyttiggörande av det organiska avfallet underlättas. Utskottets uttalande godkändes av riksdagen.

Biologisk behandling behandlades också i regeringens skrivelse En nationell strategi för avfallshanteringen (skr. 1998/99:63, bil. 1 s. 26). Kompostering och rötning (biologisk förgasning) är två olika behandlingsmetoder för biologiskt avfall. Kompostering är biologisk nedbrytning av organiskt material i syrerik miljö, s.k. aerob process, medan rötning är biologisk nedbrytning i syrefattig miljö, s.k. anaerob process. Ursprungsmaterialet vid dessa behandlingar kan vara gödsel, latrin, matrester, park- och trädgårdsavfall, avloppsvatten från industrier eller slam från reningsverk.

I skrivelsen anfördes vidare att den första fullskalanläggningen i Sverige för rötning av bl.a. hushållsavfall invigdes i november 1994 i Borås. Anläggningen tog år 1995 emot ca 6 500 ton. I dag finns ytterligare 10 rötninganläggningar i drift. För central kompostering finns för närvarande fyra anläggningar i drift. Förutom den storskaliga biologiska behandlingen sker också en utbredd hemkompostering.

Riksdagen beslutade i maj 1999 (1998/99:MJU2y s. 17, 1998/99:SkU20 s. 10) att det är endast den mer utvecklade reaktorbaserade rötningen som bör komma i fråga för undantag från avfallsskatten. Miljö- och jordbruksutskottet anförde att förutom energiutvinning resulterar denna metod i en slutprodukt i form av jordförbättringsmedel som kan avyttras, detta till skillnad från t.ex. bioceller som i stort liknar vanlig deponering och där det i dagens läge är tveksamt om avfallet någonsin kommer att lämna anläggningen. För det fall att andra rötningmetoder än reaktorbaserad rötning i framtiden kan visa sig medföra slutprodukter som regelmässigt lämnar anläggningarna kan dessa tas med bland undantagen. Utskottet utgick från att regeringen noga följer utvecklingen på området och vid behov prövar förutsättningarna för skattebefrielse även för andra biologiska behandlingsmetoder. Motion MJ731 (v) yrkande 7 bör med denna redovisning lämnas utan vidare åtgärd.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *reglerat samråd*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:MJ13 yrkande 1 och 1999/2000:MJ15 yrkande 1,
2. beträffande *retursystem för aluminiumburkar*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ712,
res. 1 (kd, mp)
3. beträffande *standardisering av glasförpackningar*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ13 yrkande 4,
4. beträffande *en bred översyn av producentansvaret*
att riksdagen med anledning av revisorernas förslag samt motionerna 1999/2000:MJ13 yrkandena 2 delvis, 3, 6 och 7, 1999/2000:MJ14, 1999/2000:MJ15 yrkandena 2–4, 1999/2000:MJ718 yrkande 11, 1999/2000:MJ731 yrkandena 12 delvis och 15, 1999/2000:MJ738 yr-

kande 1, 1999/2000:MJ755 yrkande 1, 1999/2000:MJ766 och 1999/2000:U504 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

5. beträffande *tidpunkt för utvidgning av producentansvaret* att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:MJ13 yrkande 2 delvis och 1999/2000:MJ731 yrkande 12 delvis,

6. beträffande *utvärdering av producentansvaret för bilar* att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ792,

7. beträffande *skrotningspremien m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:MJ724, 1999/2000:MJ730,
1999/2000:MJ750, 1999/2000:MJ776, 1999/2000:MJ784 och 1999/
2000:T464 yrkande 10,

res. 2 (m, kd, c)

8. beträffande *miljökrav vid demontering av skrotade fordon*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ767,

9. beträffande *flyttning av fartyg*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ782,

10. beträffande *byggavfall m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:MJ707 yrkandena 1 och 2
samt 1999/2000:MJ731 yrkandena 16 och 17,

res. 3 (v, mp)

11. beträffande *producentansvar för elektriska och elektroniska
produkter*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ718 yrkande 12,

res. 4 (c)

12. beträffande *investeringsbidrag till återvinningsanläggningar*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:U504 yrkande 7,

res. 5 (kd)

13. beträffande *märkning m.m.*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:U504 yrkandena 5 och 8,

res. 6 (kd)

14. beträffande *EG:s förpackningsdirektiv*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ738 yrkande 2,

15. beträffande *en avfallsstrategi m.m.*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ731 yrkandena 1 och 2,

16. beträffande *deponier m.m.*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ731 yrkandena 8 och 9,

res. 7 (v, mp)

17. beträffande *dioxiner*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ731 yrkande 10,

res. 8 (v, mp)

18. beträffande *avfallsstatistik*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ731 yrkande 14,

19. beträffande *sanering och återställning av förorenade områden*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ726,

res. 9 (v)

20. beträffande *import av avfall*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ731 yrkande 19,

21. beträffande *uttjänta lädervaror*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ714 yrkande 1,

res. 10 (mp)

22. beträffande *farliga ämnen i produkter*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ13 yrkande 5,

23. beträffande *återanvändningsbörser*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ731 yrkande 3,

24. beträffande *material- och energibalanser*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:N390 yrkande 3,
res. 11 (mp)
25. beträffande *slam och försiktighetsprincipen m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:MJ706 yrkande 1,
1999/2000:MJ723 yrkande 1 och 1999/2000:MJ753 yrkande 15,
res. 12 (mp) - delvis
26. beträffande *skatt på kadmium i rötslam*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ753 yrkande 13,
res. 12 (mp) - delvis
27. beträffande *källsorterande va-system*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:MJ723 yrkande 2 och
1999/2000:MJ753 yrkande 14,
28. beträffande *silver i slam*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:MJ706 yrkandena 2 och 3
och 1999/2000:MJ753 yrkande 16,
res. 12 (mp) - delvis
29. beträffande *fosforåtervinning m.m.*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ718 yrkandena 13–15,
res. 13 (c, mp)
30. beträffande *kontroll av importerat slam*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ234,
31. beträffande *förbränning av avfall*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ731 yrkandena 4–6,
res. 14 (v, mp)
32. beträffande *cesiumhaltig aska*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ731 yrkande 18,
33. beträffande *biocells- och rötcellsteknik*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:MJ731 yrkande 7.
res. 15 (m, kd, c)

Stockholm den 22 februari 2000

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Dan Ericsson

I beslutet har deltagit: Dan Ericsson (kd), Göte Jonsson (m), Inge Carlsson (s), Kaj Larsson (s), Ingvar Eriksson (m), Alf Eriksson (s), Ingemar Josefsson (s), Kjell-Erik Karlsson (v), Caroline Hagström (kd), Catharina Elmsäter-Svärd (m), Gudrun Lindvall (mp), Eskil Erlandsson (c), Michael Hagberg (s), Lars Lindblad (m), Carina Ohlsson (s), Jonas Ringqvist (v) och Ester Lindstedt-Staaf (kd).

1. Retursystem för aluminiumburkar (mom. 2)

Dan Ericsson (kd), Caroline Hagström (kd), Gudrun Lindvall (mp) och Ester Lindstedt-Staaf (kd) anför:

Producentansvar har införts för att minska ett växande sopberg och för att minska spridningen av ämnen som är skadliga för miljön. Dessa ämnen skall, där så är möjligt, kunna ingå i ett kretslopp med bl.a. återanvändning av material. När det gäller aluminium sparas hela 95 % av energiåtgången vid användning av återvunnet material för att tillverka produkter jämfört med vid användning av jungfrulig råvara. En omsmält aluminiumburk kräver bara 5 % av den energimängd som behövs om man utgår från mineralet bauxit.

Producentansvaret gäller också återtagande av aluminiumburkar. Aluminiumburkar ingår i ett retursystem där producenten har fått tillbaka ”pant-pengar” för att återta burken. I dag gäller inte återtagandet om burken har blivit deformerad och tillplattad, ett problem som har uppmärksammats i Miljöpartiets motion 1999/2000:MJU712. Returburksautomater tar inte emot deformerade burkar därför att streckkoden inte går att avläsa i automaten. Tillplattade burkar blir liggande i naturen. Producenter av aluminiumburkar bör åläggas att ta tillbaka skadade burkar.

Returburksautomater tar heller inte emot utländska burkar, bl.a. på grund av att streckkoden inte passar svenska automater. Ett parallellsystem bör införas för att kunna ta hand om icke svensktillverkade burkar.

Mindre affärer har inte råd eller möjlighet att skaffa en returburksautomat. För att kunna lämna tillbaka burkar till producenten måste burkarna ha blivit räknade i en automat. Även här måste en ändring komma till stånd så att även dessa oräknade burkar kommer in i returburkssystemet.

Vi anser att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *retursystem för aluminiumburkar*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:MJ712 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

2. Skrotningspremien m.m. (mom. 7)

Dan Ericsson (kd), Göte Jonsson (m), Ingvar Eriksson (m), Caroline Hagström (kd), Catharina Elmsäter-Svärd (m), Eskil Erlandsson (c), Lars Lindblad (m) och Ester Lindstedt-Staaf (kd) anför:

Övergivna bilar är i dag en sanitär olägenhet. Inte sällan rinner bensin, olja och batterisyra ut och förorenar marken. Även för markägaren som ofrivilligt fått dessa skrotbilar placerade på sin mark är de en stor olägenhet. Är bilen registrerad så finns det en ägare, och den får då inte omhändertas av någon annan än denna. Är bilen inte registrerad är det oklart vem som har rätt att ta hand om och forsla bort den. Det händer att markägare, som hittar kvarlämnade skrotbilar på sin mark, själva får bekosta bortforslingen av dessa.

I vårt land borde vi inte ha skrotbilar vare sig vid vägarna, på vägarna eller ute i markerna.

Biltrafiken står för en stor del av de utsläpp som är skadliga för vår miljö. Tekniken har dock gjort betydande framsteg, och dagens nya bilar har långt mindre miljöpåverkan än äldre bilar. Generellt sett är nya bilar även mer krockssäkra än äldre bilar.

Skrotningstakten av äldre bilar har under en följd av år varit mycket låg i Sverige. Det kan bero på flera olika faktorer, men dagens låga skrotningspremie är säkerligen en av dessa.

Bilskrotningspremien betalas av en bilskrotningsfond som bygger på att man tar ut en avgift vid försäljning av nya bilar. I fonden finns i dag medel för att höja premien. Från och med 1999 års modeller tas ingen avgift ut på grund av att bilproducenterna numera har producentansvar.

För att bidra till en förbättring av vår miljö bör en radikal höjning av skrotningspremien för våra bilar genomföras. En utredning om ersättningsnivåer och regler bör snarast komma till stånd.

Vi anser att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *skrotningspremien m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000: MJ724, 1999/2000: MJ730, 1999/2000: MJ750, 1999/2000: MJ776, 1999/2000: MJ784 och 1999/2000: T464 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

3. Byggavfall m.m. (mom. 10)

Kjell-Erik Karlsson (v), Gudrun Lindvall (mp) och Jonas Ringqvist (v) anför:

Inom byggsektorn finns ännu inget lagstadgat producentansvar. Byggsektorn har tagit på sig att inrätta ett kretsloppsråd. Kretsloppsrådet har bra riktlinjer som bör följas upp. Vi anser att det är viktigt att kontrollera dels vilka material som kommer in i byggnationen från början, dels de deltagande entreprenörernas miljöpolicy.

Byggsektorns åtagande att halvera deponimängderna till år 2000 är ambitiöst, men samtidigt lågt i ett internationellt perspektiv. Målen för producentansvaret inom byggsektorn bör noggrant följas och lagstiftning utveckla om målen inte nås. Krav bör ställas på kommunerna att utveckla sina avfallsplaner och i dem redovisa hur man avser att uppnå de internationella miljömålen för byggavfall. Återanvändning av material bör ha högsta prioritet.

Vi anser att regeringen bör uppdraga åt en utredning att klarlägga om byggsektorn klarar sitt åtagande med ett frivilligt producentansvar och om en lagstiftning behövs. I regeringens skrivelse 1998/99:63 En nationell strategi för avfallshanteringen anges att byggavfallsfrågan för närvarande bereds i Regeringskansliet. Vi anser även att regeringen snarast bör redovisa sitt ställningstagande.

Vi anser att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

1999/2000:MJU7

10. beträffande *byggavfall m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:MJ707 yrkandena 1 och 2 samt 1999/2000:MJ731 yrkandena 16 och 17 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

4. Producentansvar för elektriska och elektroniska produkter (mom. 11)

Eskil Erlandsson (c) anför:

Enligt Miljödepartementets planering skall producentansvar för elektriska och elektroniska produkter gälla från och med den 1 januari 2001. Det troliga är dock att det nya producentansvaret kommer att träda i kraft först ett halvt till ett år senare. Orsaken till senareläggningen är att kommunerna behöver tid att förbereda frågan i sitt budgetarbete och att de därefter ska hinna bygga upp insamlingsystem. Senareläggningen sätter fokus på den stora bristen i det föreslagna producentansvaret för elektriska och elektroniska produkter. Långt ifrån allt elektronikavfall kommer nämligen att hamna i producenternas hantering.

Förslaget innebär att kommunerna får ansvar för större delen av hushållens uttjänta elartiklar. Den planerade förordningen bygger på miljöbalkens regler om producentansvar, men kommer trots det att lägga ansvaret på kommunerna snarare än producenterna. Förordningen tvingar nämligen producenterna att ta emot en uttjänt vara endast i de fall konsumenten köper en motsvarande ny vara. I andra fall kommer producentansvaret inte att gälla. Uttjänta elektriska och elektroniska varor kommer då liksom i dag att betraktas som hushållssopor eller grovsopor och omfattas av kommunalt avfallsansvar.

Om förordningen genomförs innebär det en uttunning av ambitionerna när det gäller producentansvaret. Tidigare förordningar om producentansvar för förpackningar, bildäck och bilar har inneburit ett fullt ansvar för producenterna att utan ersättning ta emot uttjänta varor, oavsett om konsumenten samtidigt köper en ny vara eller inte. Den allt intensivare användningen av hemelektronik ger upphov till ökade mängder elskrot. Ett fullt genomfört producentansvar hade lagt kostnaden för uttjänta elartiklar på producenterna och inte på den i många kommuner redan ansträngda kommunala ekonomin. Mot bakgrund av vad som anförts bör regeringen få i uppdrag att utreda och lämna förslag till ett totalt producentansvar för elektriska och elektroniska produkter.

Jag anser att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *producentansvar för elektriska och elektroniska produkter*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:MJ718 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

5. Investeringsbidrag till återvinningsanläggningar (mom. 12)

1999/2000:MJU7

Dan Ericsson (kd), Caroline Hagström (kd) och Ester Lindstedt-Staaf (kd) anför:

Vi anser att uppbyggnaden av återvinningsanläggningar och s.k. baklängesfabriker bör stimuleras genom exempelvis statliga investeringsbidrag. Baklängesfabriker med s.k. återtillverkning innebär att det tillverkande företaget självt ombesörjer demontering för återanvändning eller materialåtervinning. Tanken är att på ett mer systematiskt sätt än i dag se till att materialdelar och restprodukter från uttjänta produkter kommer till användning. Undersökningar i USA, Australien och Holland har visat stora miljövinster med en lägre förbrukning av energi och material samt ökat antal arbetstillfällen.

Vi anser att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *investeringsbidrag till återvinningsanläggningar* att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:U504 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

6. Märkning m.m. (mom. 13)

Dan Ericsson (kd), Caroline Hagström (kd) och Ester Lindstedt-Staaf (kd) anför:

Vi anser att miljövarudeklarationer bör införas för fler produkter. Vi anser också att ekonomiska styrmedel bör kompletteras med normgivande lagstiftning vad gäller exempelvis demonterbarhet, märkning av materialslag och energieffektivitet. På detta sätt gynnas utvecklingen av s.k. baklängesfabriker för återtillverkning.

Vi anser att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *märkning m.m.* att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:U504 yrkandena 5 och 8 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

7. Deponier m.m. (mom. 16)

Kjell-Erik Karlsson (v), Gudrun Lindvall (mp) och Jonas Ringqvist (v) anför:

Vi anser att den teknologiska nivån på landets soptippar är låg. Det borde enligt vår uppfattning vara ett passerat kapitel att släppa ut förorenat vatten rakt ut i naturen. Landets soptippar är i behov av en grundläggande teknisk uppdatering. Behovet är stort av ytterligare forskning om alla de tusentals nya gifter som kommer med soporna. Grundsynen måste vara att minska på avfallsmängden och att därutöver förändra kemikaliesamhället. Det är viktigt att kontrollera vad det avfall innehåller som hamnar på deponi. Vi anser att det skall finnas krav på en lakvattenbehandling samt kontroll och analys av lakvatten från deponier. Uppdatering av landets soptippar bör göras så snart tekniska landvinningar av betydelse sker.

Vi anser att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *deponier m.m.*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000: MJ731 yrkandena 8
och 9 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

8. Dioxiner (mom. 17)

Kjell-Erik Karlsson (v), Gudrun Lindvall (mp) och Jonas Ringqvist (v) anför:

Förra våren upptäckte myndigheter i Tyskland att det fanns dioxin i mjölken. Källan kunde spåras till ett foder som korna åt. Dioxinet kom från dioxinhaltig kalk från en industritipp. I somras stoppade myndigheterna i Belgien ett antal livsmedel sedan man funnit dioxin i dem som kommit in i foder via fett. I Sverige har uppmätta förhöjda dioxinhalter i modersmjölk.

Dioxinproblemet måste åtgärdas vid källan. Så länge dioxin produceras kommer det att spridas till miljö och människor. Det finns en stor mängd dioxiner i miljön och myndigheter måste vidta kraftiga åtgärder om nivåerna skall stabiliseras och slutligen minska. Hittills har myndigheternas strategi varit att reducera eller minimera utsläppen av dioxin. Eftersom dioxiner är svårnedbrytbara är varje tillskott i praktiken en ökning, även om tillskotten är mindre än tidigare.

Vi anser att utsläpp av dioxiner från industrier, förbränning, bränder m.m. måste elimineras, en minskning räcker inte. Uppkomsten måste förhindras och därför är användning av tekniska filterlösningar och deponering ingen lösning, det bara flyttar problemet. Vi anser att regeringen bör uppdra till myndigheterna att kartlägga alla källor till dioxin och utarbeta strategier för eliminering av dioxin.

Vi anser att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *dioxiner*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000: MJ731 yrkande 10
som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

9. Sanering och återställning av förorenade områden (mom. 19)

Kjell-Erik Karlsson (v) och Jonas Ringqvist (v) anför:

Under de senaste tio åren har alltfler fall av förorenade områden upptäckts. Tyvärr finns det många exempel på svårigheterna att finna någon som i dag är ansvarig för föroreningar som kan ligga långt tillbaka i tiden. På grundval av det budgetförslag som regeringen lagt fram tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet har riksdagen beslutat höjningar av anslagen.

Vi anser att det skulle vara möjligt att ytterligare öka beloppet för att öka tempot och omfattningen av saneringsarbetet. Bensin- och oljebolagen i Sverige har bildat en fond vars syfte är att successivt betala för de kostnader som uppstår när gamla bensin- och oljecisterner grävs upp.

Det är både rimligt och moraliskt riktigt att organisera ett liknande samarbete och ansvar för fler branscher. Mot bakgrund av det anförda bör regeringen ta initiativ till att fler branscher tar ett kollektivt ansvar för sanering av förorenade områden.

Vi anser att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *sanering och återställning av förorenade områden*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:MJ726 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

10. Uttjänta lädervaror (mom. 21)

Gudrun Lindvall (mp) anför:

Läder garvas med kemikalier, främst 3-värd krom, som används till 95 % av allt läder. 3-värd krom är allergiframkallande och kan omvandlas till 6-värd krom vid upphettning. 6-värd krom betecknas som giftigare än 3-värd och har förutom allergiframkallande effekt även en cancerframkallande effekt. Det är just på grund av att det 3-värda kromet vid garvningen omvandlas till den farligare sortens 6-värda krom vid förbränning, som uttjänt läder bör klassas som miljöfarligt avfall. Härtill kommer risken för dioxinbildning.

Skor och övriga lädervaror, som är tillverkade enligt krommetoden, bör därför betraktas som miljöfarligt avfall när de hamnar på soptippen.

Jag anser att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *uttjänta lädervaror*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:MJ714 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

11. Material- och energibalanser (mom. 24)

Gudrun Lindvall (mp) anför:

Utgångspunkten för planering på regional och kommunal nivå bör enligt min uppfattning vara en redovisning av material- och energiflödena lokalt och regionalt. Härigenom kan hållbara näringslivsstrategier byggas upp. I varje kommun och län borde någon typ av material- och energibalans upprättas som visar vad som kommer in i kommunen/regionen och vad som kommer ut.

Jag anser att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *material- och energibalanser*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:N390 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

12. Slam och försiktighetsprincipen m.m., skatt på kadmium i rötslam och silver i slam (mom. 25, 26 och 28)

Gudrun Lindvall (mp) anför:

Det är i och för sig angeläget att sluta kretsloppet mellan stad och land, men om resultatet av det blir ökande halter av giftiga metaller i åkermarken har vi gjort kommande generationer en björntjänst. Miljöpartiet anser att slam som i dag används för att gödsla åkrarna innehåller för höga halter av kadmium, andra farliga metaller, läkemedel och sjukdomsalstrare.

Naturvårdsverket har undersökt halter av tidigare inte uppmärksammade metaller i slam från tolv olika reningsverk. För sju av dem (bly, kadmium, koppar, krom, kvicksilver, nickel och zink) finns gränsvärden. Flera andra metaller mäts inte kontinuerligt och gränsvärden saknas.

Bara silverhalten i åkerjord kan enligt vår uppfattning dubblas på mindre än tio år. Detta är oroande eftersom silver är extremt toxiskt för mikroorganismerna i åkerjorden.

Om slam över huvud taget skall användas som gödselmedel och spridas enbart av kortsiktiga kvittblivningsskäl, måste det givetvis vara rent. Vi anser därför att slam inte bör användas som jordförbättringsmedel. Försiktighetsprincipen måste tillämpas.

Användningen av olika kemiska ämnen ökar och vi anser mot den bakgrunden att det bästa sättet att skapa ett slam som kan återföras till jordbruket är att inte blanda avlopp från olika källor. Den rena urinen innehåller inga metaller som förorenar och med separata system skulle kvävet i den kunna bli en ren och värdefull produkt för jordbruket och kunna ersätta konstgödningen. För att göra en separation möjlig är det viktigt att veta varifrån silver, uran, platina och wolfram kommer. Först då kan utsläppen åtgärdas. Målet måste vara att göra slammet så rent att det blir utan problem, vare sig anrikat i jorden eller transporterat vidare i näringskedjor.

För att få en ekologiskt anpassad inriktning borde vi släppa fokus på att slam från reningsverk långsiktigt skall användas i jordbruket. Till dess nationen antagit en långsiktigt hållbar hållning till problemet är det enligt vår uppfattning bättre att deponera eller bränna rötslammet. Försiktighetsprincipen måste gälla.

I det svenska slamberget finns ca 350 kg kadmium. Vi anser att riksdagen hos regeringen bör begära förslag till gränsvärden för hur skatt kan tas ut på kadmium i rötslam för att styra bort det giftiga slammet från åkrarna.

Jag anser att utskottets hemställan under 25, 26 och 28 bort ha följande lydelse:

25. *beträffande slam och försiktighetsprincipen m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:MJ706 yrkande 1, 1999/2000:MJ723 yrkande 1 och 1999/2000:MJ753 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

26. *beträffande skatt på kadmium i rötslam*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:MJ753 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

28. *beträffande silver i slam*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:MJ706 yrkandena 2 och 3 och 1999/2000:MJ753 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

Gudrun Lindvall (mp) och Eskil Erlandsson (c) anför:

Fosfor är mer än andra växtnäringssämnen en ändlig och icke förnybar resurs. Man räknar med att världens brytbara fosforreserver räcker i några hundra år med nuvarande teknik och ekonomi. En fosforanvändning där fosfor förs med livsmedel till städerna och sedan går till spillo genom att de släpps ut med avloppsvatten eller läggs på avfallsdeponi är inte uthållig. Fosforflödet måste slutas och fosfor återföras till odlingsmarken. Ett villkor för uthållighet är dock att återföringen av fosfor kan ske på ett sådant sätt att man inte skadar åkermarken genom att förorena den med metaller, hormonförändrade ämnen eller långlivade naturfrämmande föroreningar. En mer "långsiktigt hållbar slamhantering" är att separera slammet i olika nyttiga produkter, som var för sig kan återanvändas, organiskt material för sig, metaller för sig och fosfor i lämplig ren fraktion för jordbruksanvändning för sig.

Knappheten på fosfor är ett stort resursproblem. Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att ta initiativ till en internationell fosforkonvention för att uppmärksamma fosfor som en kritisk resurs. Regeringen bör också få i uppdrag att initiera frågan om fosforhushållning i EU, där en grönbok bör utarbetas. Riksdagen bör också fatta beslut om att arbeta efter följande strategi för fosforåtervinning: Riksdagen bör frångå sitt tidigare ställningstagande om spridning av slam på åkermark och den s.k. slamöverenskommelsen bör omarbetas. Vidare bör regeringen få i uppdrag att återkomma med förslag på ekonomiska styrmedel för att prioritera återvunnen fosfor framför jungfrulig fosfor. Regeringen och dess myndigheter bör även ta initiativ till överläggningar med kommunerna om hur en kursändring i slamhanteringen kan komma till stånd.

Vi anser att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *fosforåtervinning m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:MJ718 yrkandena 13–15 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

14. Förbränning av avfall (mom. 31)

Kjell-Erik Karlsson (v), Gudrun Lindvall (mp) och Jonas Ringqvist (v) anför:

Avfallsförbränning utgör en av de största globala källorna till dioxinbildning. Sverige bör enligt vår uppfattning söka andra mer hållbara och miljövänligare vägar för avfallshanteringen än förbränning.

Med den viktbaserade avfallsskatten som ensidigt belastar avfall som går till deponering kommer sannolikt mängderna avfall som förbränns vid befintliga och nya sopförbränningsanläggningar att öka kraftigt. För att stimulera till avfallsminimering, materialåtervinning och biologiska behandlingsmetoder bör förbränning av avfall beskattas. I Sverige finns planer på ett antal nyanläggningar av förbränningsanläggningar. Utbyggnad av förbränningsanläggningar förekommer i bl.a. Malmö, Halmstad och Umeå. Ökad förbränning av sopor i Sverige har lett till en ökning av svaveloxidutsläppen, vilket är olyckligt med hänsyn till den redan kri-

tiska försurningssituationen i landet. Vi anser att ingen nybyggnation eller kapacitetsutökning av avfallsförbränningar bör ske.

1999/2000:MJU7

Vi anser att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *förbränning av avfall*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:MJ731 yrkandena 4-6 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

15. Biocells- och rötcellsteknik (mom. 33)

Dan Ericsson (kd), Göte Jonsson (m), Ingvar Eriksson (m), Caroline Hagström (kd), Catharina Elmsäter-Svärd (m), Eskil Erlandsson (c), Lars Lindblad (m) och Ester Lindstedt-Staaf (kd) anför:

Ur kretsloppssynpunkt är det viktigt att återföra en så stor andel som möjligt av svårseparerade näringsämnen ur avfall till det naturliga kretsloppet. Röttningsanläggningar som bygger på biocells- eller rötcellsteknik kan betraktas som en biologisk behandlingsmetod för förbehandling av avfall, där såväl energi som näringsämnen kan utvinnas. I dessa metoder binds tungmetaller i syrefri miljö till sulfider som är olösliga eller svårslösliga. Vid en biologisk behandling av avfallet för energiutvinning kan näringsämnena i biomassan återföras till ett biologiskt kretslopp. Biologisk behandling i form av biocellsrötning, i likhet med kompostering och reaktorrötning, bör enligt vår uppfattning undantas från avfallsskatt. Dessa kretsloppsanpassade metoder innebär nämligen även att näringsämnen från det blandade avfallet kan utvinnas och återföras till ett kretslopp. Mot bakgrund av det anförda bör regeringen återkomma med en plan för utveckling och spridning av biocells- och rötcellstekniken.

Vi anser att utskottets hemställan under 33 bort ha följande lydelse:

33. beträffande *biocells- och rötcellsteknik*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:MJ731 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts.

Särskilda yttranden

1. Producentansvarets betydelse i avfallshanteringen

Eskil Erlandsson (c) anför:

När producenterna, genom införandet av producentansvar för förpackningar 1994, fick ansvar för att omhänderta förpackningsavfallet var det uttalade syftet att minska det förpackningsavfall som går till deponi, öka återvinningsgraden samt stimulera att förpackningarna utformas på ett sådant sätt att belastningen på miljön minskade. Enligt de gröna nyckeltal som regeringen redovisade i höstbudgeten, proposition 1999/2000:1, går utvecklingen mot att allt mindre avfall läggs på soptipp medan återvinningen ökar. År 1994 deponerades ca 6 miljoner ton avfall i Sverige, medan deponeringen 1997 hade minskat till ca 4,8 miljoner ton.

Vi kan mot bakgrund av att deponeringen har minskat och återvinningsgraden ökat sedan 1994 konstatera att producentansvaret har haft en positiv betydelse i avfallshanteringen. Detta är viktigt att understryka med tanke på att avfallet, dvs. de uttjänta produkter som läggs på deponi, kan medföra att farliga ämnen läcker till omgivningen. En fortsatt utveckling mot ökad resurshushållning är därför angelägen.

En viktig del i en fortsatt utveckling mot ökad resurshushållning är att utvärdera om de styrmedel som hittills använts har varit effektiva. Centerpartiet välkomnar därför att miljö- och jordbruksutskottet enats om att föreslå regeringen att göra en bred översyn av producentansvarets samhällsekonomiska konsekvenser och betydelse för miljön. Översynen kommer förhoppningsvis att ge ny energi till och utveckla dagens och morgondagens kretsloppsarbete.

Centerpartiet vill se kretsloppsarbetet gå in i en ny fas. Det är dags att förändra produktionen för att åstadkomma mer kretsloppsanpassade varor. Varor som inte innehåller skadliga ämnen och som är konstruerade så att de aldrig behöver bli avfall utan kan bli insatsvaror för nya produkter när de tjänat ut i sin ursprungliga funktion. Vår vision är att alla uttjänta varor har ett marknadsvärde i framtiden. Det handlar om att växla spår från avfallspolitik till produktstrategi.

Regeringen har tyvärr ingen vision eller samlad bild för den framtida hanteringen av de stora materialflödena i samhället. Stora materialflöden såsom sand och grus, olja, fosfor och livsmedel diskuteras inte. De resonemang och analyser som Kretsloppsdelegationen presenterat saknas i regeringens politik. Regeringen hamnar i en traditionell avfallspolitik som saknar de framåtsyftande linjer och förslag som är nödvändiga.

Centerpartiet anser att införande av ett generellt producentansvar för uttjänta varor skulle ge drivkraft till en kretsloppsanpassad produktutveckling, som samtidigt är konkurrensneutral. Kretsloppsdelegationen har presenterat förslag om generellt producentansvar på varor, men regeringen har inte agerat i frågan. Det är synd att regeringen inte tidigare har sett det strategiskt viktiga, både för miljö och samhällsekonomi, i att svenskt näringsliv stimuleras att utveckla produkter med hög miljöprestanda. Vi ser därför med stort intresse fram emot den av regeringen till våren 2000 aviserade skrivelsen om en miljöanpassad produktpolitik. Skrivelsen kan, om regeringen förmår att överge sitt traditionella soptänkande, innebära en ny fas för kretsloppsarbetet.

2. Kretsloppet mellan stad och land

Dan Ericsson (kd) och Caroline Hagström (kd) anför:

Kretsloppet mellan stad och land bör slutas av både ekologiska och resursmässiga skäl. Födan produceras på landsbygden och konsumeras till övervägande del i staden, där den sedan blir avfall. Oftast bryts kretsloppet här. Men näringen i framför allt människans urin (fosfor och kväve) bör återföras till jorden. För detta behövs källsorterande va-system. Samhället bör därför stödja forskning kring och produktutveckling av källsorterande va-system.

Sammanfattning.....	1
Revisorernas förslag	1
Motionerna	1
Motioner med anledning av förslaget	1
Motioner från allmänna motionstiden 1999	2
Uppvaktningar	6
Utskottet	6
En översyn av producentansvaret.....	6
Revisorerna	6
Revisorernas granskning.....	6
Insamlingssystemet.....	7
De nationella återvinningsmålen	8
Kostnaderna.....	9
Tillsynen och uppföljningen.....	10
Motionerna	11
Insamlingssystemet.....	11
De nationella återvinningsmålen	12
En bred översyn.....	12
Producentansvar för bilar m.m.	13
Byggavfall	14
Övriga frågor	14
Utskottets överväganden	15
Rapporter om producentansvaret.....	15
Insamlingssystemet.....	16
De nationella återvinningsmålen	17
Kostnaderna.....	17
Tillsynen och uppföljningen.....	17
En bred översyn.....	18
Producentansvar för bilar m.m.	19
Byggavfall	20
Övriga frågor	21
En avfallsstrategi m.m.	22
Motionerna	22
Strategifrågor m.m.	22
Slam.....	23
Förbränning	24
Rötning	24
Utskottets överväganden	25
Strategifrågor m.m.	25
Slam.....	28
Förbränning	30
Rötning och biologiskt behandlingsbart avfall	31
Hemställan	32
Reservationer.....	35
1. Retursystem för aluminiumburkar (mom. 2).....	35

2. Skrotningspremien m.m. (mom. 7)	35
3. Byggavfall m.m. (mom. 10).....	36
4. Producentansvar för elektriska och elektroniska produkter (mom. 11)	37
5. Investeringsbidrag till återvinningsanläggningar (mom. 12)	38
6. Märkning m.m. (mom. 13).....	38
7. Deponier m.m. (mom. 16).....	38
8. Dioxiner (mom. 17)	39
9. Sanering och återställning av förorenade områden (mom. 19)	39
10. Uttjänta lädervaror (mom. 21).....	40
11. Material- och energibalanser (mom. 24).....	40
12. Slam och försiktighetsprincipen m.m., skatt på kadmium i rötslam och silver i slam (mom. 25, 26 och 28).....	40
13. Fosforåtervinning m.m. (mom. 29).....	42
14. Förbränning av avfall (mom. 31)	42
15. Biocells- och rötcellsteknik (mom. 33).....	43
Särskilda yttranden	43
1. Producentansvarets betydelse i avfallshanteringen	43
2. Kretsloppet mellan stad och land	44